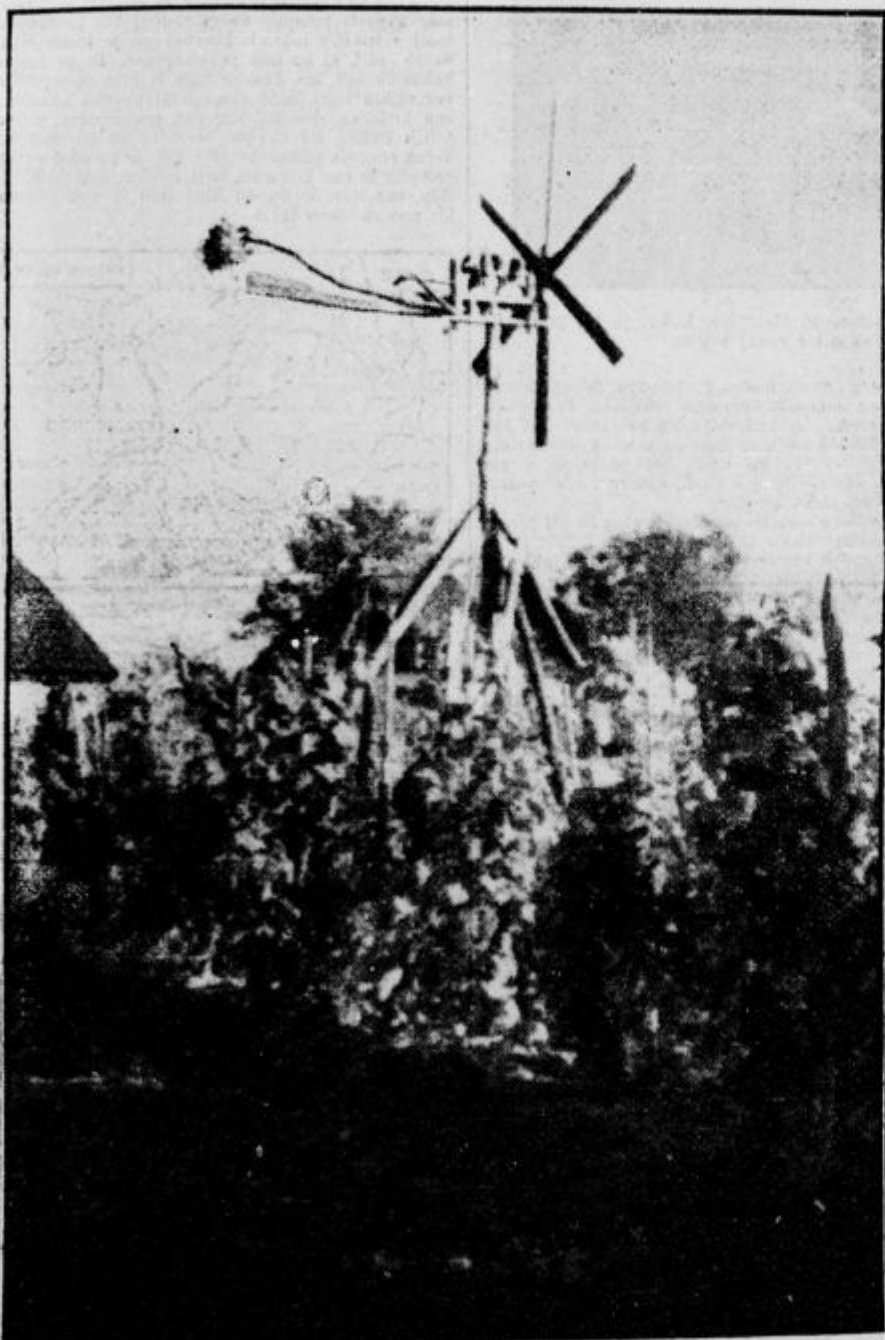

Domoljub

V Ljubljani 9. septembra 1942-XX

55 - Štev. 37

Pesem vinskih goric

Jesen, ki zori grozdje po goricah in vdihna rdeča lička na sladke sadeže jablan in hrušk, je prepredla vse griče. Zdi se, da ima sonce le še moč ogrevanja; ognjena vročina, ki je vso ljubo poletje pripekala in nas kuhala, se je nekam izgubila. Vonj zrele jeseni napolnjuje ves prostor: po njej diši v goricah, na lazih, v gozdovih in vsa polja so polna njenega diha.

Tam doli, pri nas, klopotajo klopotei ves ljubi dan v jesenski sapi po gričih in naznanjajo bližajočo se veselo trgatav. Drobni regljaja na tenkih palčkah po hruškah in jablanah, večji čepe na drogovi po goricah.

Kako lepa je ta pesem, ki se izgublja v črnih grapah! Vsako leto sem se je od vsega najbolj veselil. Kadar sem jo zaslišal, se mi je tajalo srce, da bi samo poslušal, poslušal...

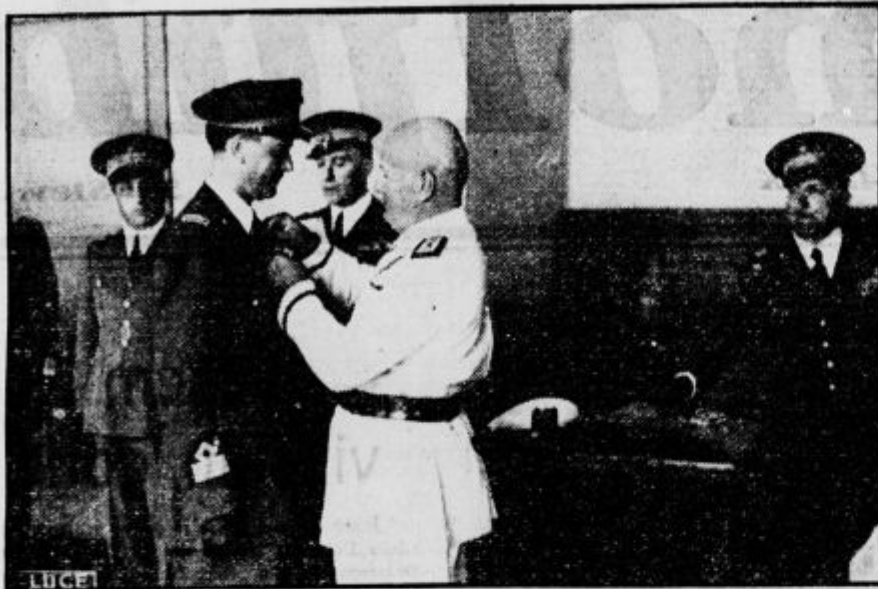
Zdijo se mi tudi ljudje popolnoma prerajeni: vse moreče skrbi so izginile z njihovih obrazov, oči jim sijajo v svetlejšem ognju, srca valovi v sreči in zadovoljstvu. O, saj je marsikaka ura v hiši povezana prav s to lepo jesenjo. Sinček bo dobil novo obleko, hčerki se bo izpolnila njena največja želja, mati bo dobila kar najbolj potrebuje in oče bo dokupil k domu to in ono. Zlata jesen prinaša tem ljudem veselje, srečo. Od nje je odvisen njihov obraz, smeh, pogled. Vse leto se oči upirajo v vinograd in v nebo, iz katerega lahko pride uima in uniči v eni sami uri trud vsega leta. Delo, skrb, znoj, vse bi lahko šlo v nič, preden bi mogle posušene ustnice zmoliti en sam skromen očenašek.

Pesem klopotcev se meša na večer s pesmi-jo drobnih in črnih črčkov, ki tiho in skrivnostno drobijo svoje melodije pod trsjem. Čisto in mehko donijo njihovi glasovi, kakor žamet božajóče. Kar razvname se ves ta zbor, ko pada prvi mrak na trudno zemljo. Najprej se oglasi eden, samotni in boječ, ki šepetaje kliče, že se mu pridruži drugi, da mu pomaga in nena- doma pesem tisočerih drobnih živalic zavije ves hrib naokrog v sanjavost. Molče obstoji človek na sepu ali kje med trsjem in sam ne ve, kako bi hvalil Boga za vso to lepoto.

Pozdravljene naše gorice, polne pesmi in sonca in sladkega vina, ki ogreje srce.

Naročite se na knjižnico še danes pri upravi knjižnice, Ljubljana, Kopitarjeva 6 ali v Ljudski knjigarni ali v njeni podružnici na Miklošičevi c. 5

Vojni dogodki preteklega tedna

Duce pripenja srebrno hrabrostno kolajno kapitanu pilotu P. Maginiju, kateri je bil preletel Asmaro ter dolgo pot iz Rima v Tokio ter nazaj v Rim

Uspešni boji v Egiptu

Italijansko vojno poročilo št. 824 od 29. avgusta veči, da je bil na srednjem odseku egiptiskega bojišča izjalovljen napad sovražnih avtomobilskih vozil, ker je bil italijanski odpor takojšen in odločen. Tudi na južni strani je bil razbit sunek sovražnih oklepnih vozil. — Sovražna letala so skušala bombardirati italijanske prednje postojanke, pa je tri napadajoča letala sestrelilo topništvo divizije »Ariete«, dve pa nemško topništvo. — Osnova letala so bombardirala Malto. — Angleška letala so napadla spremiljavo na Sredozemskem morju, pa so naše ladje tri uničile. — Sovražna letala so metala bombe na nekatera selišča v Siciliji, vendar med civilnim prebivalstvom ni bilo izgub.

Uradno poročilo št. 826 od 31. avgusta poroča: Spodletel je poskus sovražnih patrol na egiptskem bojišču, kjer je sicer letaletvo živahno delovalo. — Naši lovci so sestrelili dve letali. — Sovražnik je z letali napadel naše trgovske ladje v Sredozemskem morju. Pri tem so mu naši lovci uničili štiri letala, dve letali mu je uničilo topništvo naše vojne enote, dve pa nemški letalci. En naš parnik ni bil hudo poškodovan. S svojega poleta se ništa vrnili dve naši letali.

Uradno poročilo št. 827 kratko sporoča, da so prednji oddelki bili delavni in da je bilo zajetih mnogo ujetnikov. Italijanske in nemške letalske skupine so bombardirale sovražnikovo zaledje.

Vojno poročilo št. 828 naznanja: Dne 2. septembra so italijanske in nemške motorizirane oklepne skupine izvedle nekaj sunkov, pri čemer je sovražnik izgubil nekaj 30 oklepnih vozil. — Osnova letaletvo je bombardiralo sovražne prednje oddelke in zaledje. V zadnjih dveh dneh je bilo v letalskih dvobojih sestreljenih 51 sovražnih letal, ki so jih sestrelili italijanski in nemški lovci, štiri pa protiletalsko topništvo. — Angleška letala so letela nad Sicilijo ter iz strojne obsipala nekaj selišč ter vlak. — Ena nemška podmornica se ni vrnila.

Dne 3. septembra poroča uradno vojno poročilo št. 829 o živahnem delovanju izvidnic na vsem egiptskem bojišču. — V bojih, ki so bili omenjeni v prejšnjem poročilu, je sovražnik izgubil 51 tankov in 20 oklepnih avtomobilov. — Naša letala so posrečeno napadla sovražna zbirališča ter so v živahnih bojih sestrelila 21 angleških letal, tri pa protiletalsko topništvo. Pet naših letal se ni vrnilo v zadnjih dveh dneh. — Italijanski letalci 91. eskadrilje 4. letalskega roja so dosegli svojo 100. zmago te dni. Zlasti so se odlikovale letalske skupine tehle poveljnikov: Luigi Filippi, Giuseppe Dagostina, Roberto Fasio, Carlo Ruspoli.

Vojno poročilo od 4. septembra št. 830 naglašja, da so epopadi oklepnih vozil v Egiptu bili končani v našo korist. Sovražnik je izgubil nekaj tankov

ter mnogo novozelandskih ujetnikov. Osnova letaletvo je silno napadalo sovražna zbirališča. Presenetili smo sovražni izvidniški oddelki ter ga uničili. V hudih letalskih bojih so naša in nemška letala zbila 25 letal. — Skupina naših letal je bombardirala petrolejske čistilnice v Haifi, kjer so nastali požari ter je bil zadet en vlak.

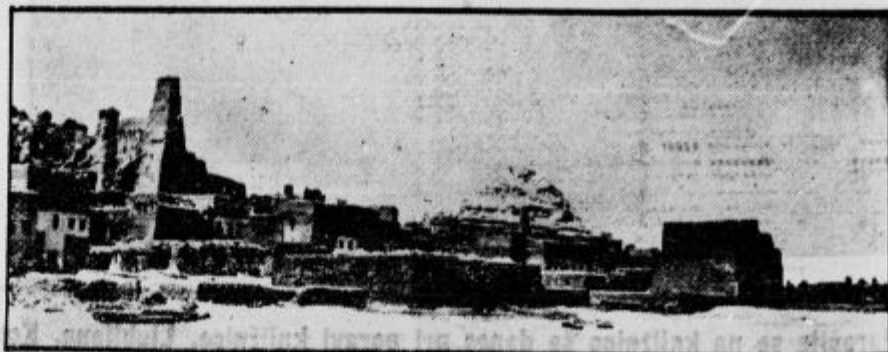
Letalsko poročilo od 5. septembra št. 831 pravi: Na južnem odseku naših postojank v Egiptu se je včeraj razvil boj zoper pehotne sovražne oddelke, ki so jih podpirali tanki. Sovražnik je imel velike izgube, med drugimi je ostalo v naših rokah več sto ujetnikov, med katerimi je tudi general, poveljnik 6. novozelandske brigade. — Naša letala so zažgala nad 40 sovražnih vozil ter sestrelila šest sovražnih letal. Ena naše letalo se ni vrnilo.

Boji na Ruskem

Na ruskem bojišču se boji uspešno nadaljujejo. V tem tednu so nemška uradna poročila naznanjala, da so na Kavkazu zavezniške čete zavzele celo vrsto novih krajev. V zavezniške roke so padla mesta Anapa, ki je važno pristanišče ob Črnem morju, nemške in romunske čete so prekorale morskoožino pri Kerču. Na polotoku Taman je bilo s hitrim napadom zavzeto pristanišče Tamanakaja.

Na Kavkazu so zavezniški zavzeli tudi važno mesto Novorosijsk, a čemer je Rusom vzeta možnost za protinapade. Pri tem so zavezniški zajeli ogromen plen.

Pri Stalingradu so zavezniške čete vdrle v obrambeni pas mesta samega. Zdaj se bore že v predmestjih. Severno in južno od Stalingrada so zavezniške čete že dosegle Volgo ter začele uničevati letališča in zbirališča na oni strani Volge.

Zelenica Siva v afriški puščavi, ki so jo zasedle italijanske čete

Ob Donu se majoje sovražne postojanke. Na tem delu bojišča se zlasti omenja junaštvo italijanskega oddelka, ki je v naglem naskoku zavzel sovražni utrjeni sistem, pobil posadko ter zaplenil mnogo orožja in streliva.

Letalski boji na vsem ruskem bojišču so živahni. Samo dne 3. in 4. septembra je sovražnik izgubil 182 letal, medtem ko lastne izgube znašajo zgolj 14 letal.

V noči od petka na soboto (od 4. na 5. septembra) so sovjetska letala s svojimi poleti skušala moliti generalni guvernement (bivšo Poljeko) in pa vzhodno Nemčijo. Bombe so metala kar brez načrta. Med prebivalstvom je nekaj izgub, stvarna škoda pa je majhna. Sovražnik je izgubil eno letalo.

Na morju

Nemško uradno poročilo od 1. septembra naglašja, da so nemške pomorske in letalske sile meseca avgusta potopile vsega skupaj 125 prevoznih ladij z 808.000 tonami. Posebej pa je treba šteti še 35 ladij, ki so bile poškodovane. Te so imele kakih 200.000 ton. Zraven tega je bilo potopljenih več vojnih ladij, med njimi letalonosilka »Eagle«, ena križarka, dva rušilca, ena podmornica, deset hitrih čolnov, tri stražne ladje in še tri manjše. Te so potopile pomorske sile. Letala pa so posebej potopila še eno križarko, štiri rušilce, eno podmornico, eno torpedovko, en hitri čoln in eno stražno ter eno spremno ladjo.

Južno rusko bojišče.

Otok Java v Tihem morju se bo odslej imenoval Diava, razglašajo Japonci.

Francoščino ne bodo več poučevali kot obvezen predmet na grških šolah, pač pa italijansčino, in sicer po štiri ure na teden.

Dobro so obrodile letos slive v Bolgariji, vendar so oblasti odredile, da se sme porabiti za žganjeku samo ena petina sliv in češpelj.

Komunisti more in požigajo

Kdor je od vsega začetka še kaj dal na besedo, ki so se kakor med cedile iz ust OF-arških agitatorjev, ta se je v teh mesecih moral prepričati, če je le še količkaj pošten, da je osvobodilna fronta bila le krinka, ki so si jo bili nadelali najbolj zavrženi ljudje iz vrst našega naroda. Nobena reč tako jasno ne oznanja, kaj je OF, kakor njihova himna, ki so jo dali partizani tiskati in v drobni knjižicah razdajati zlasti med mladino. V eni izmed teh partizanskih bojnih pesmi stoji kakor našelo vsega partizanskega ravnanja tudi tale kitica:

Razpnite čez vas svet vešala!

Vaš bog je rop, požig, umor!

Temu bogu, ki ga imenujejo rop, požig in umor, so partizani res ostali zvesti. Drugega Boga ne priznavajo, zato so si izmislili tega, da lahko ropajo, požigajo in more. Kakor da bi se bili ti voditelji zakleti, da hočejo slovenski narod iztebiti z obližja zemlje. Človek se mora za glavo prijeti in se vprašati: Ali je sploh mogoče, da bi slovenski človek kaj takega hotel ali želel. Toda na to vprašanje nam odgovarja komunistični voditelj Brilej, ki je v revni dolenski vasi imel predavanje o partizanskem gibanju ter povedal, da je partizanstvo isto kakor komunizem. Da bodo partizani dosegli ta cilj, je dejal Brilej, morajo pobiti vse belogardistične sovražnike med Slovenec. Na vprašanje, kdo je belogardist, je Brilej dejal, da vsakdo, ki je zoper komunizem. Nato je isti, ki je poprej vprašal, zastavil še eno vprašanje:

»Če je tako, boste morali potem takem pobiti tri četrtine slovenskega naroda?«

Brilej je na to odkrito vprašanje odgovoril: »To bomo tudi storili, če bo treba!«

Nekje v dolenskih hribih je kmečki fant vprašal partizana, zakaj tako počno, s čemer spravljajo v nesrečo kmečko slovensko ljudstvo, ki ga bo konec, če pojde tako naprej.

Partizan pa je odgovoril: »Kaj zalo, če vas vse vrag vzame, da ostanemo le mi, ki smo ne ternele!« Resnično, kakor bi bil sam živi Satan izpuščen z verig!

Na tisoče žrtev

Natančno se danes še ne da dognati, koliko poštenih slovenskih ljudi so te zverine že pomorile. Nekateri sodijo, da leži po gozdovih in brezdneh, kamor so svoje ubite žrtve metali, najmanj tri tisoč naših slovenskih ljudi, ki niso drugega zagrešili, kakor da so kot dobri Slovenci in katoličani bili zoper komunistično OF, ki je slovenskemu narodu prinesla nepopisno nesrečo.

Danes naj navedemo zgolj imena nekaterih žrtev, ki smo mogli zanje izvedeti. Nekateri izmed teh so zdaj že pokopani v blagoslovljeni zemlji, nekaterih kosti pa še trohne po dolenskih in notranjskih gozdovih.

Kakor smo že poročali, so dne 20. majnika v Zapotoku pri Sodražici umorili vzglednega fanta Franceta Kozina. Njegovo truplo so našli dne 19. avgusta ter zelo slovesno pokopali kakor pravega mučenca. Kmalu po Francetovem pogrebu v noči od 26. na 27. junija pa so partizani spet prilomastili na Kozinov dom, kjer so zaklali njegovega 65 let starega očeta Janeza in njegovo 57 let staro mater Franciško, njegovega 33 let starega bratnega brata Janeza ustrelili, sestre pa do krvi pretepli. Brat

Učiteljica Novak Ivanka

plašč ter vse skupaj zagreblil. Njen grob so našli slučajno, ko je nekdo zagledal izpod ruše molet keš plašča. Pokopali so jo 8. avgusta z vsemi častmi v Sodražici. Umrla je zato, ker je kot prepričana katoličanka bila zoper komunizem.

Istega dne so v Sodražici umorili učiteljico Kozorog Ivanke, ki je slučajno iz Ljubljane prišla v Sodražico, da bi tamkaj dobila kaj živeža. Nič drugega sluteč je govorila s partizani, ne da bi bila vedela, s kom govori. Spraševali so jo, kako in kaj. Pa je povedala svojo misel o partizanih. To je bilo dovolj, da je morala umreti.

Pod Novo Štifo so dne 29. junija umorili 26 let starega Arka Stanka, ki se je vračal domov iz Sodražice, kjer je gasil požare, ki so jih bili krivi partizani. Med poljo so ga neznanci začeli ogovarjati, pa jim je povedal, da obsoja, kar partizani počenja. To je bilo dovolj, da je moral tudi ta umreti.

Trgovca Riglerja v Dolenci vasi so odvedli s seboj na Kremo v kočevske gozdove ter ga tamkaj zverinsko umorili. Živemu so izrgali jezik in odrezali nos in ušesa, kakor so ga šele umorili. — Pri Riglerjevih je živel siromahen in bolehn častnik Jože Debeljak, ki je s Stajerskega prišel v Dolenjo vas. Sprejeli so ga Riglerjevi ter mu pomagali. Mož se ni vtikal v politiko in je najrajši samotari. Ker pa ni tulil z njimi, so ga odveli s seboj v gozdove in umorili.

Guštin Janez

Kmalu za njimi so odpeljali kaplana Vinkota Kastelica, ki so ga prijeli, ko je kot katehet otroke v Smarju pripravil za prvo sv. obhajilo. Plemenitost kaplana Kastelica, ki so ga partizani ubili, ko so ga poprej še mučili, nam najbolj jasno dokazuje njegov dnevnik, ki ga je pisal tisti večer, ko je zvedel, da so morilec odpeljali v gozdove in smrti tri dobre šentjernejske fante. Zapisal je te besede v svoj dnevnik:

»... Pozno v noč prijemam za pero. Zakaj? Zvedel sem, da so komunisti snoči odpeljali tri krasne tete. Smilijo se mi, ko vem, da jih bo vse gorje zadelo po nedolžnem. Teško mi je, ko slišim, da mati treh sinov doma skoraj blazni. Strašno je to! Še poveča se ta bolečina ob zavesti, da ne morem sam nič pomagati.

Gospod moj, kaj ne veš, kaj sem ti ponudil? Zakaj jih mučiš toliko, ko sem jaz na razpolago! Prosim te, rotim te, prinesi ljudem, mene udari, če že mora satan toli po nas.

Ni se ne očištuje kakor po krvi — tako pravi sveti Pavel. Dobro se zavedam svoje krivde, ki je znana samo nama. Toda nadomesti naj je moja dobra volja in duh sprave. Saj potrpega in skesanega srca, o Bog, ne zametuješ. Sprejmi torej, vseomogočni Oče, moje daritve, da rešiš ljudstvo iz izkašes milost Sionu!

Gospod je njegovo žrtev sprejel in ga kot mučenca vzel k sebi.

Pri semiški podružnici v Črešnjavcu je pobival mladi in ubožni duhovnik Jože Kofal, ki je v teku svojega kratkega duhovskega delovanja že dvakrat bil vsega oropan ter je zdaj prišel v svojo domačo vas, kjer je revne sovaščane tolažil in jim pomagal, zraven pa skrbel za svojo mater. Tega dobrega duhovnika so partizani tudi odpeljali in ga umorili, ker je ljudi svaril pred nauki, ki so jih trosili partizani.

Vinko Kastelic

Jože Kofal

V sredo dne 2. septembra pa so v Starem trgu pri Ložu sredi noči vdrl v tamkajšnjo kaplanijo ter ubili mladega kaplana Franceta Kramarica, ko je že spal. Z njim so tistega večera tam okoli umorili še kakih deset poštenih mož in fantov, ki pa nam njihova imena še niso znana.

Požigalci

Ti hudočinci, ki so nekdanji rokovanjaji v primeri z njimi bili pravi učenčki, se ne zadovolje zgolj z umori, marveč so zdaj začeli še požigati. Tako so pretekli teden zažgali del skladišč tovarne v Vevčah, s čemer so vzeli kruh več sto delavcem in njihovim družinam. Tako so več kot tisoč ljudi spravili v novo nesrečo. Ti obupanci, ki zdaj vidijo, kako so jo zavozili, se hočejo zdaj maščevati nad delavci, ki niso hoteli za njimi v gozdove ropat in moriti.

Ljudstvo si samo pomaga

Mera krivice in nasilja je priklopala do vrha. Ljudje spoznavajo, kaj je OF v resnici. Uvidevajo tudi, da v teh tolpah ni niti trohice junaštva, ker se znašajo zgolj nad ljudmi, ki nimajo orožja. Kdor pa se jim z orožjem v roki postavi po robu, pred takim pa beže kakor pravi strahopetci. Saj je znano, da morilec še nikoli niso bili junaki. Tako zdaj kmetje sami segajo po orožju ter preganjajo te najhujše zločince, ki so kdaj rovarili po slovenski zemlji.

Partizanski kolovodje zdaj vidijo, da žanjejo, kar so sejali. Zato se jih loteva obup. Zdaj nekateri že segajo po orožju, da sami sebe končajo, drugi pa še bolj divje more neoborožene ljudi. Toda jasno je, da za vse te kolovodje prihaja ura plačila.

Kaj je NOVEGA

NOVI GROBOVI

Na Preloki pri Črnomlju je umrl 65 letni železniški uradnik v p. Jernej Šlibar. — V Trnovem pri Ilirski Bistrici je odšla po večno plačilo redovnica sestra Bonaventura Jeglič. — V večnost sta odšla v mariborski bolnišnici 47 letni tkalec Jožef Hrušman iz Maribora in 32 letna žena delavca Katarina Kerčavec roj. Kranec iz Studencev pri Mariboru. — V Mariboru je umrl 47 letni ključavničar državnih železnic Avgust Pavlin. — V Radvanju je v starosti 30 let umrla natakurica Terezija Meško. — V Ptuj je zapustila ta svet zasebnica Ema Vrečko. — Na Muli je preminul uradni svetnik v p. Vinko Lovko. — V valovih Save je utonil osmošolec Tona Debeljak. — V Pletovarjih pri Celju je umrl 60 letni Ivan Podkrajšek. — V Lokovini pri Dobrni so pokopali 23 letno Justino Potočnik. — V Mariboru so še umrli: 56 letna žena jetniškega paznika Terezija Sever in hčerka strugarja Vanda Šešerko. — V

Kozina Janez in Franciška

bogoslovce Mirko, ki je prišel na bratov pogreb ter tisto noč prebival pod očetovsko streho, se je rešil smrti tako, da se je akrl na podstrešje. Hlso so do golega izropali. Kozinova hiša je po vsej okolici slovela kot silno poštena in delavna, ki je živela krščansko življenje in je zato morala v smrt.

Rogaški Slatini je umrla 43 letna žena občinskega sluga Terezija Fink roj. Otorepec. — V Celju je odšla v večnost 33 letna vzorna prosvetna delavka Marija Oevirk. — V Čmureku pri Radgoni se je smrtuo ponesrečil živnozdravnik Franc Grasič. — V Št. Vidu pri Grobelnem so pokopali Pavlo Slugo roj. Maček iz Logatca, ženo postajenačelnika v Grobelnem. — V Lajtersperku pri Mariboru so pokopali 47 letnega posestnika in trgovca Ludovika Rižnika. — V Vodcah je umrl 89 letni Ivan Burger pd. Jakopov oče, ki se je v mladih letih kot vojak 17. pešpolka udeležil bojev v Bosni. — V mariborski bolnišnici je odšla v večnost znana gostilničarka gospa Terezija Pogačnik, stara 49 let. — V Celju je umrl dentist Henrik Zagorčnik iz Prevalda, star 51 let. — V Teharjih pri Celju je zapustil ta svet Jakob Povalej, v Rogoški Slatini pa Alojzij Hornaus in Adam Znidar. — V Ljubljani so oddili v večnost: odlični znanstvenik vsučiliški profesor dr. Gregor Krek, vlagalka v Ljudski tiskarni Tončka Kunc, inž. kand. Stanko Jurčič, Alojzija Dobnikar roj. Lavrič, geometer okr. cestnega odbora ljubljanskega Slavko Roschäupel in Ludvik Puh. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

d Nadikof Margotti je delil te dni zakrament sv. birne v Idriji. Zakrament je prejelo nad 200 dečkov in deklic.

d Junaka smrt dveh vojaških kaplanov. Vojaški ordinarij v Rimu je dobil sporočilo o smrti dveh vojaških kaplanov na vzhodnem bojišču. Prvi je don Francesco Marcechi, drugi pa don Ferruccio Palmiro Morando, ki je bil kanonik.

Naročite II. letnik »Slovenčeve knjižnice«! Vsa naročila sprejema podružnica »Slovenec« v Novem mestu. Prav tako sprejema podružnica vsa naročila in daje potrebna navodila v zadevah »Slovenčeve knjižnice« in »Slovenčevega koledarja« za vse kraje Dolenjske. Kadar koli pride kdo v Novo mesto, naj se zgłosi v podružnici »Slovenec«, kjer bo dobil seznam knjig za II. letnik »Slovenčeve knjižnice«, potrebne nabiralne bloke itd. Zastopniki, podružnice, da boste dobili čim več naročnikov na knjige »Slovenčeve knjižnice« in na »Slovenčev koledar«!

d Zadnje dni je priobčilo dnevno časopisje uradne razglase s sledečimi naslovi: Predpisi o prideku in razdelitvi krompirja in suhega fižola, Določitev pristojbin zdravniškim izvedencem za opravljanje v sodstvu, Predpisi o prevozu mlilcev, Postavitve organizacij bivših jugoslovanskih vojnih invalidov pod nadzorstvo in Zatemnitev od 21. do 5.30.

d Jubilejna številka vatikanskega dnevnika. Dne 29. avgusta t. l. je izšla jubilejna — 25.000. številka »Osservatore Romano«. Prva številka tega vatikanskega glasila je zagledala dan 1. julija 1861.

d Za izrednega komisarja v občini Dev. Mar. v Polju je imenovan Ceara Giuseppe. Občinska uprava je razpuščena.

d Tudi ob vodi se živi. V Rimu je umrla nedavno Marija Amici. Ženska je bila vedno trdnega zdravja. Pred nekaj manj kakor tremi meseci pa jo je napadla nenavadna bolezen. Izgubila je vsak apetit in prav nobena jed ji ni več dišala niti teknila. Zdravniki so poskušali najti vzrok, pa niso uspeli. V slast ji je šla samo še voda. In ob tej silno pičli pijači je zdržala celih 70 dni.

d 60 letnice poroke sta obhajala te dni Ivan Škerbec pd. Urb. in njegova žena Rezika roj. Pakič iz Sodražice. Naj oba zdrava in vesela doživita še mnogo let!

d Razrešena je redna občinska uprava v Mirni peči. Za izrednega komisarja v tej občini je imenovan Čuček Anton.

d Ljubljanski prodajalci sira se se preselili. Te dni so se prodajalci sira in mlečnih izdelkov preselili končno s svojimi vozički na prostor nove ribnice, ki bo v kratkem popolnoma urejena. Prodajalci so se namestili pod streho nasproti kresije. Prostor je za nje ugodnejši, ker bodo v senci.

d 8000 lir škoda je napravil požar bratoma Furlan v Rifenbergu, ko je uničil več kot 30 metrskih stotov sena.

d 107 dežnih dni je bilo letos v osmih mesecih. — Zadnjega avgusta je kazal toplotmer 32 stopinj C toplote.

d Zdravstvena avtoambulanca vrši brezplačno zdravniško službo v septembru v Lichtenurnunovem zavodu v Ljubljani razen ob nedeljah vsak dan od 8 do 12 in od 15.30 do 17.30.

d Huda nesreča pred ljubljanskim glavnim kolodvorom. Oni terek so poklicali reševalni avto

Dolge zimske večere

si boste najlepše krajšali s knjigami

Slovenčeve knjižnice

ki bo nudila od oktobra dalje vsak mesec po tri lepe povesti in romane

Nekaj programa II. letnika

Jalen: Bobri, I. del »Sam«. Izvirna povest.

Perrin: Neznani učeneo. Roman iz Krstusovih časov.

Kallas: Meščevanje svete reke. — Povest vsike finske pisateljice.

Ljeskov: Začarani romar. — Roman slavnega ruskega klasika.

Veseli dom igre, zabave in čarovnije v družini.

Haggard: Roža sveta. Roman iz križarskih vojsk.

Vovk: Naš Buček. Življenje vaškega poredneža. Izvirno.

Hey: Pota in zapreke. Ljubezenski roman mladega iznajditelja.

Fogazzaro: Pesnikova skrivnost. — Najlepše delo italijanskega klasika.

Blackmore: Lorna Doon. — Povest ljubezni in sovraštva.

Jalen: Bobri, II. del »Red«.

Vsak naročnik bo dobil dve lepi knjigi za nagrado kakor tudi »Slovenčev koledar« po ugodnosti ceni. Dosedanji naročniki: Obnovite naročnino!

JALEN
PLESTENJAK
KRIVEC
KUNSTELJ
BELIČIČ
S A L I
TOMAZIČ
LEVSTIK
TRDINA

DANTE
FOGAZZARO
NICODEMI
MILANESI
PERRI
KNITTEL
FEDERER
HANDEL-MAZZETTI
G. LEFORT

PUŠKIN
GOGOL
LJESKOV
LAGERLÖF
ZAGORČIKOV
SENOA
SEKULIC

NEMCOVA
B A A R
JACK LONDON
CURWOOD
G R E Y
TIMMERMAN
BORDEAUX
G I O N O

Naročite se čimpreje na to najlepšo

družinsko zbirko knjig

Sodelujejo najboljši domači pisatelji. — Iz številne tuje literature so skrbno izbrana mnoga dela svetovnega slovesa

»Slovenčeve knjižnice«

Zagorčinov: Ljubezen kraljične Solije. Roman iz bolgar. zgodovine.

Lagerlöf: Dekle z Močavia. — Zaklad gospoda Arneja. — Ptička.

Mallot: Brez doma. Svetovna mladinska povest.

Radzviezowna: Devajiti. — Slovenski humoristični roman.

Nicodemi: Postruška. — Svetovno znana povest italijanskega pisatelja.

Tomažič: Pohorske pravljice.

Za nagrado naročnikom II. letnika:

Levstik: Martin Krpan. Z ilustracijami L. Perka. Nad 70 celostranskih ilustracij.

Wren: Trije bratje. Roman peguma in poštvovalnosti.

Priloge: ama si pravico, meniti vsotni red knjig in radi: orant. zaprak nadomestiti kako knjigo z drugo.

Vsaka knjiga bo stala za naročnike

samo

6 lir

V polplatno vezane za naročnike po 13 lir, v celo platno vezane pa po 20 lir.

3 knjige na mesec!

Naročite se na knjižnico še danes pri upravi knjižnice, Ljubljana, Kopitarjeva 6 ali v Ljudski knjigarni ali v njeni podružnici na Miklošičevi cesti 5 ali pa pri naših zastopnikih v Ljubljani, kakor tudi po raznih krajih v pokrajini.

pred glavni kolodvor, kjer se je nevarno ponesrečil 40 letni mestni uslužbenec Franc Brinčič, zaposlen pri prehranjevalnem uradu. Padel je pod neki tovorni avto, ki ga je povozil. Brinčič je obležal s smrtno nevarnimi poškodbami.

d Nesreča ne počiva. Pri padcu pri kopanju si je zlomil levoico 10 letni Turk Josip iz Starega trga. — Pri padcu si je zlomila desno nogo v členu 49 letna delavčeva žena Jančar Marija iz Ljubljane. — Pri igri si je zlomil levoico 11 letni Hribernik Silvo iz Ljubljane. — S klopi je padel in si zlomil desnico 5 letni Hladnik Boris iz Ljubljane. — Na polju je padla in si zlomila levoico 68 letna Kunovar Franja z Ježice. — Pri padcu z voza si je zlomila levoico 7 letna Rojko Marija iz Ljubljane.

d »Slovenski čebelar.« Izšla je 9. in 10. številka, ki prinaša dovolj zanimivega in pestrega gradiva. Na prvi strani priložuje vabilo na redni občni zbor, ki bo dne 27. septembra v Ljubljani. Takoj za tem beremo jedrnat poročilo o društvenem delovanju

v letu 1940 in 1941. Poučen je članek »Po končani paši, ki daje navodila, kako postopaj čebelar »čebelmani, da jih bo pravilno vzimil. Urednik g. Bukovec nadaljuje svoj zanimiv članek »Naše panjske končnice«. Članek je bogato ilustriran. G. Kobal je napisal zanimiv članek »Nekaj podatkov o čebelarstvu v Ljubljani«. Članek bo z zanimanjem prebral tudi nečebelar. Prav tako sta poučna dva članka »Čebelarstvo letine« in »Divje čebele«. Iz »Kotička za radovedneže« in iz »Drobrjace« zvedo čebelarji marsikaj poučnega.

d Padel iz četrtega nadstropja, a ostal nepoškodovan. Zgodilo se je te dni v Firenzi. Pri slikanju pročelja večnadstropne hiše je bil zaposlen slikar Ivan Pierotti. V višini 4. nadstropja je izgubil ravnotežje in omahnil z zidarskega odra. Srečno naključje je hotelo, da je ravno v tistem trenutku privozil mimo s senom naložen voz. Pierotti je priletel na voz in se zaril v seno do vratu. Izmotal se je iz sena nekoliko preplašen, vendar popolnoma nepoškodovan.

(Dalje.)

Pri očetu gvardijanu je sedel Niko. Na drugem vozu se je peljala nevesta, vsa vesela in nežna sredi tovarišč. Na zadnje voze so se naložili svatje in pevci, ki so jo veselo rezali v rosnem jutru. Petrov Janez je vozil dekleta in se šalil z njimi, da ga je Erna nekajkrat osvrknila z očmi.

Vse je pelo in vriskalo, le gvardijan in Niko sta se zaupljivo pogovarjala.

»Oče te pozdravlja in patri ti voščijo srečo!«

»Kako je z očetom?«

Gvardijan si je pogladil dolgo brado.

»Ne bo več dolgo! Ko sem se poslovil od njega, je jokal kakor otrok. Z menoj je šel na Fortunatov grob. Z zvijačo sem ga pregovoril in mu obljubil, da pridem ponj z vozovi. Začel je mahati z rokami in poganjati, kakor bi vozil. Zadnje dni nam je nekajkrat ušel k vodnjaku. Komaj smo ga izrgali in prisilili v sobico. Mrežo nad obodom je pretrgal in z rokami silil na dno. Naročil sem, naj še bolj skrbno pazijo nanj. Skrbni me, ker noče jesti, češ da je Ludvik zastrupil jedi. Pa materi o tem nič ne govorite. Niko je zamišljen poslušal.

»Kaj pa ti je, kislica!« so mu klicali na vozu.

»Saj si že spovedan, kaj rineš v patra?«

Zasmejal se je, da bi pokazal dobro voljo.

V cerkvi je mežnar Luka nataknil za okna in oltarje zelenih vej. Pevci so peli na koru, kakor za stavo, oče gvardijan je govoril počasi, tehtno, s poudarkom in vezal misli v priščno željo in očetovski nauk. Med mašo je obhajal ženina in nevesto ter lepo število svatov. Za slovo so klicali Nikota na kor. Pred Materjo božjo, ki se je svetila v svečah, je zapel najlepšo pesem, ki jo je izbrala Tilka.

Priporočili so se varstvu božjemu in posedli po vozovih. V vasi se jim je pridružil župnik, ki je nabral celo vrsto smešnih in resnih, da so ure teklo bliskovito. Mati Marička je sedela pri Nikotu. Tiha zadovoljnost in jedka skrb sta ji risali v obraz. Rada bi šla s svati k očetu, pa so jo pregovorili, ker se je preveč utrudila s pripravami.

Tilka se je preoblekla in naložila v zavoj prigrizek za očeta. Sredi popoldneva sta se vzdignila ženina in nevesta. Pevci so zapeli in stari Jurij je zunaj prižgal možnar. Z gvardijanom sta se odpeljala na postajo. Gostje so ostali in se do noči neprisljano zabavali. Ko je odzvonilo v čast sv. Florijanu, so se dobre volje razšli po vasi.

V hiši je pospravljala Erna. Mati Marička pa je zmučena sedla na stol, vzela iz kota višeti ogromni molek in molila za srečo mladih dveh in za zdravje očeta Gregorja...

Silno začuden je bil oče gvardijan, da niso na postajo poslali voza, kakor je bil naročil. Nevoljen je gledal okrog, da ga je moral Niko tolažiti.

»Mogoče so v zamudile!«

»V samostanu ni zamude!« je skoraj osorno zarenčal predstojnik. »Kar in kadar naročiš, je treba izvršiti!« Tilka je stala na peronu z velikim zavitkom.

»Pomagaš ji nestiti!« je veleval oče gvardijan. »Peš gremo!« Ta neprisiljena je razbila veselo razpoloženje.

»Novi hlapec, nov nered!« je brundal kapucin. »Pa še na poročni dan! Bogu bodi potuženo! Si bil pa ti že drugačen fant!«

Dobro je dela pohvala Nikotu, vendar je opravičeval novega hlapca. »Mogoče pa se je le kaj pripetilo!«

Vsi trije so z mislijo objeli očeta, nihče pa ni te misli izrekel.

Samostanske zidove je zagrinjal večer. Brat Klemen je pozvaljavl avemarijo in trikrat prebkal zvonjenje za verne duše. Začudil se je oče gvardijan, ko je našel samostanska vrata na stežaj odprta. Tilko je peljal v sprejemnico in prižgal luč. Medla svetloba, križi, ki je visel na steni. Novoporočena je pustil predstojnik v sobi, sam pa je vznevoljen odhitel po hodniku. Golobi na dvorišču so preplašeni letali naokrog. Iz zakristije je stopil brat Klemen s svečo v roki.

»Kje je pater vikar?« je rezko vprašal gvardijan. Stari brat se je ustrašil, da mu je beseda zastala v grlu.

»Tam v sobi so!« je jecljal, »pri mrliču.« Z naglimi koraki je gvardijan odhitel po hodniku. Iz očetove celice se je začulaategajena molitev. Kri mu je zastala, ko je vstopil v sobo. Na postelji je ležal oče Gregor, mrliško bled, z mokrimi lasmi. Okrog postelje so klečali menihi, pater vikar pa je stiskal mrliču svečo v roko. Molče so se mu umaknili. Sin je stopil k zglavju in zdrknil na kolena. V tem hipu mu je bilo vse jasno. Zapri je mrliču oči in se potopil v nemo molitev. Menihi so moleč odšli iz celice, samo pater vikar je ostal. Sočutno, z globokim glasom je javljal predstojniku:

»Pred pol ure je padel v vodnjak, Ravno-kar so zapregli voz. Brat Klemen je pomagal hlapcu. Medtem se je pokojni spazil iz celice, dirjal k vodnjaku in zavpil: Fortunat in zdrknil v globino. Vse to se je zgodilo v trenutku, ko je brat zajel vedro vode in jo nesel konjem. Zakleniti pa si pokojnika nismo upali, ker je ves dan prejel in kleče prosil, naj ga pustimo, da bo videl sonce. Težko smo ga izvlekli iz vodnjaka. Vse smo preizkušali, da bi ga ohranili živega. Ko sem opazil, da umira, sem mu podelil sv. olje. Sepetaje je klical: Markec, Tilka, Niko... Zadnja beseda je bila: Domov!«

Zapri je mrliču oči...

Gvardijan se je dvignil. Pokojen in vdan je ponovil: »Domov! Prepeljali ga bomo domov!«

Težko novico je prinesel v čakalnico. Tilka je zavpila na ves glas in zdrknila na tla. Zaboji, ki ga je prinesla očetu, je zaropotal po tleh. Mož jo je dvignil in stisnil k sebi.

Medtem so bratje preoblekli Gregorja in ga položili na pare. Na zmučenem obličju se je starček zarisal blažen mir, katerega ni našel na svetu, tudi v samostanu ne.

Domenili so se, da se odpelje oče gvardijan takoj še z zadnjim večernim vlakom domov, da pripravi mater in vse potrebno za pogreb. Niko pa se je odločil, da sam na vozu še to noč odpelje trugo z očetom. Prigovarjali so mu, naj gresta s Tilko na vlak. »Pustite me, naj bom na svoj poročni dan sam z očetom. On je bil voznik, jaz njegov spremljevalec. Peljal ga bom na vozu, kakor nekaj po dolgih cestah in tiho se bova razgovarjala o onih dneh, ko smo vozili...«

»S teboj grem!« je jokala Tilka. »Za večno sem tvoja do smrti! Ne pustim te samega!«

Čez pol ure je odšel gvardijan, ko je bil že vse uredil za maše in prevoz. Nekaj pred polnočjo so menihi Gregorja blagoslovili, zapri v trugo ter ga prenesli na voz. Po temnih hodnikih so stopali svečani v spredu. Kapuce so imeli povezane na glavo in glasno molili mrliške molitve. Pogrnilo so krsto z veliko

črno odejo. Sočutno so se poslovili od moža, ki je iskal miru, pa ga ni našel pred smrtjo. Niko se je zahvalil in pognal konje. Poleg njega je sedela Tilka z lanterno v naročju. Voz je ropotal po ulici in zavil v dolino. Na nebu so se utrinjale zvezde, vedno bolj se je odmikal stari samostan s sivim zidovjem na griču. Med molitvijo in globokim molkom sta peljala Niko in Tilka mrtvega očeta domov. Vozila sta ga po cesti, kjer je sam vozaril in si nakopal nesrečo. Taka je bila njuna prva poročna noč.

Vozila sta ga po cesti, kjer je sam vozaril...

Otožno so zapeli zvonovi v vasi. Vest o Gregorjevi smrti je pretresla ljudi. Hiša, ki je bila pred dnevom polna veselja, se je ogrnila v nemo žalost. Na pogreb je prišlo ogromno ljudi, da so se komaj razvrstili po klancu. Vozniki so pripravljali vozove. Na črno pogr-njen voz so položili zadnjega voznika in ga peljali na večno pot. Jamo so mu izkopali zravn Fortunatovega groba. Pokopal ga je sin, zapeli so mu pevci, zagreblji pa so ga furmani sami. Mati Marička pa ni mogla na pokopališče. Gregorjeva smrt jo je strla. Našli so jo po pogrebu doma sklonjeno na prazni mrtvaški oder. Šele sin jo je pregovoril, da je legla v posteljo. Potolažil jo je in odšel v samostan, odkoder se ni več vrnil. Na Gregorjevem domu je go-spodaril Niko. Vsako nedeljo popoldne sta s Tilko obiskala očetov grob. Kamnarji so izklesali velik spomenik in zapisali nanj:

Tu počiva voznik Gregor. Naj ga Bog pripelje v sveta nebesa!

Leta so drsela, kakor kolesa po gladki cesti. Pomlad je rodila setev, poletje je žgalo klasje in v zimi je tulila burja po zapuščenem strnišču. Nove njive so rastle po brajdah, vsak

Z otrokoma je hodila na pokopališče

košček zemlje je bil obdelan, vinogradi so se širili po sovnanastih bregovih in novo zasejana drevesa so cvetela in rodila po vrtovih.

(Nadaljevanje in konec na 6. strani spodaj.)

Rosaura Montalbonijeva

Bila je najlepša ženska v mestu. Vsa Firenca ji je ležala pred nogami in je čutila nasproti krasotici samo ljubezen in vdanost. Tudi najbolj neotesanega paglavca je prevzel čaroben občutek, kadar je zagledal Rosaura Montalbonijevu.

Vse je očarala. Če se je pokazala na balkonu svoje palače, so se ljudje v gruščah ustavljali in so sirmeli vanjo. Kadar je šla po ulici, ji je sledila cela množica kakor dolga procesija. Kjer je kupovala ona, so kupovali drugi. Če se je nasmehnila, so bili srečni tudi drugi, kadar pa je pokazala žalosten obraz, so postali žalostni vsi, ki so jo videli.

Lase je imela razpuščene in so ji padali kakor zlat plašč okrog ramen. Bila je vitka ko mlada cipresa, v njenih sinjih očeh se ti je zdelo, da vidiš košček čistega neba.

Stanovala je na desnem bregu reke Arne. V okolici njene palače je zrastle mnogo novih hiš, ker so vsi hoteli stanovati v njeni bližini. Ribiči, ki so bivali na levem bregu, so se pre-

dne se z ježe v Settignano ni več vrnili. Našli so ga zabodenega v pinijevem gozdu. Njegovi zavistniki so ga bili umorili.

Mnogi zakonski možje so zaradi Rosaure zapravili vse svoje premoženje. Kupovali so ji drage kamne in bisere, jemali nakit svojih žen in ga darovali Rosauri Montalbonijevi. Bili so mladi možje, ki jim očetova dediščina ni nič pomenila, če jo je veljalo uničiti za Rosaura.

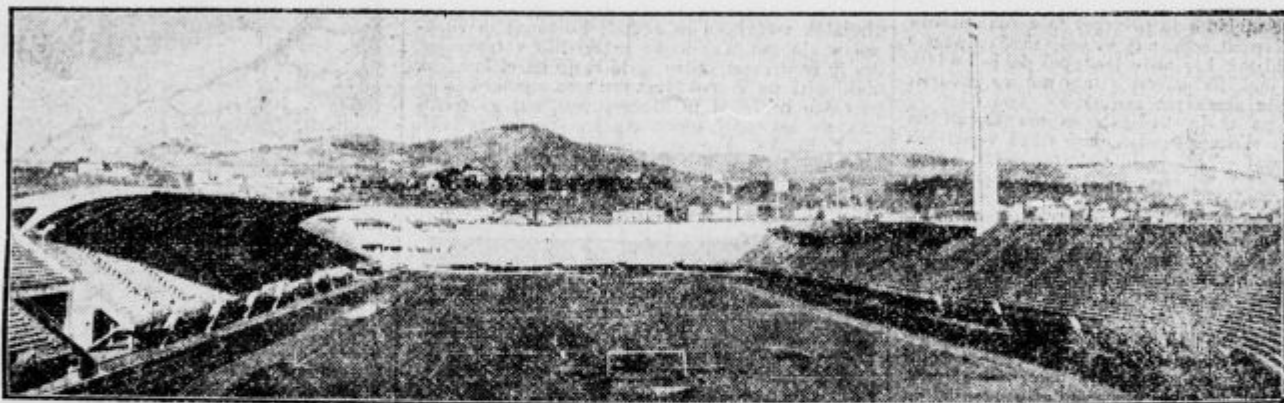
Vso Firenco je spravila v zmedo. Starši razočaranih sinov so se pritoževali sodišču, da je prelepa. Sodišče je seveda pritožbe zavrnilo kot nemogoče.

Nekoč je grozila Firenci lakota. Ljudje so zahtevali kruha. Zglašali so se nad tem, da je v Rosaurini palači na mizi še vedno dovolj najfinejših poslastic. Vedeli so, da se Rosaura Montalbonijeva še zmerom kopa izmenično v mleku in vinu in da celo njeni psi bolje jedo kakor meščani. Nejevolja je naposled prestopila bregove in nekega dne so meščani napadli

Firence: S. Maria del Fiore z Giottovim zvonikom in znamenito Brunelleschijevu kupolo.

Tedaj je pa prišlo nekaj, kar je bivanju lepote v Firenci napravilo žalosten konec. Giovanni, eden najuglednejših mož iz slavne

Stadion »Berta« v Firenci

selili na desnega, samo da bi ji bili bliže. Mladi mestni plemiči so častihlepo tekmovali za njeno ljubezen. Toda ona ni ljubila nikogar.

Neki mladenič iz rodbine Strozzijev, ponos svojih staršev, se je iz obupa vrgel v Arno, ker ni marala zanj. Mladega Lovrenca della Spina so neke noči našli mrzlega na cesti pred njeno palačo; zastrupil se je, ker ga je odklonila. Nekoč se je zdelo, da bo našel pri njej svojo srečo Andrej di Credi. Toda lepega

njeno palačo. Premagali so služabnike, vdrli skozi vrata in kriče planili na dvorišče. Tedaj je prišla Rosaura, nežno se smehljajoč, z razpuščenimi zlatimi lasmi okrog svojega vitkega telesa po stopnicah navzdol. Ljudje so se ustavili in se srečni smehljali. Vsi obrazi so se na lepem razjasnili. Najglasnejši kričaji so se globoko priklonili. Vsi so se ponižno umaknili, očarani od njenega smehljaja in — gladovali dalje...

rodbine Pazzijev, je bil že dolgo mestni blagajnik. Užival je popolno zaupanje. Lepega dne se je pa izkazalo, da je poneveril večino mestnega premoženja in sicer samo zaradi Rosaure. Ko so njegovemu nepoštenju prišli na sled, se je Giovanni obesil na svojem vrtu na limonovec.

Zdaj sodišče ni več oklevalo in je poklicalo Rosaura na odgovor. Dobila je sramotno znamenje na ramo, morala je zapustiti Firenco. Sodniki srednjega veka so si z rokami zakrivali obraze, ko so razglašali sodbo, da se ne bi premislili, ko bi zagledali — Rosaurin obraz.

Velike peščene jame je zasulo, samo cesta je ostala in v njej so bili zakopani spomini. Novi ljudje so rastle v šesterih hišah pod goro. Ogibali so se cest, ki so vodile v svet, in hodili po starih potih, ki so vse peljale domov. Z rokami in telesi so čuvali zemljo, s prsti so jo rahljali in z znojem namakali, zato jim je bila gruda hvaležna.

Pri Gregorjevih je skakala med njivami mala Marica in z bratcem Gregcem sta hodila loviti rake k potoku. Za njima je vsa sključena drsala mati Marička. Novo življenje ji je vtilo novih moči, samo Gregorja ni mogla pozabiti. Z otrokoma je hodila na pokopališče. Vsak je nesel svoj šopek: mati za moža, Marica za Fortunata in Gregec za Nejkca. Ko so pa v jeseni pokopali še mater Maričko, so tudi na njen grob nosili cvetje. Tilka je pa vsako leto spletla venec in ga položila na zapuščeno gomilo, kjer je počival palir.

Tako je čas zabrisal spomine — živeli so samo v dušah dveh ljudi, ki sta občutila, kako trda je cesta in kako mehka je zemlja.

O ljudeh, ki živijo v dolini, je pa oče gvardijan zapisal pred smrtjo v knjigo: »Tu živi rod, v soncu ožgan in v burji izklesan. Dokler se bo oklepal zemlje, bo živel, čeprav skromno in težko. Vsak izmed teh ljudi pa, ki bo zapustil zemljo in krenil na cesto, ki pelje v svet, bo v tujini hiral in umiral, ker ne bo nikjer drugod našel takega sonca in take burje, ki vlivata ljudem življenjsko moč.«

Ta knjiga se brani za vse večne čase v sivem samostanu na gričku, ki gleda v dolino, kako se leto za letom tepeta sonce in burja med ljudmi, ki ljubijo zemljo in sovražijo cesto, ker jih je tako

izučilo življenje.

Rokodelca sta odkrila trboveljski premog

Danes se zdi skoraj neverjetno, da so se leta 1804. prižigali trboveljski kmetje, češ da na njihovi zemlji tako slabo raste. Tisto leto sta šla skozi Trbovlje dva rokodelca pomočnika Thonhausen in Holubar. Kmetje so jima potožili svoje težave s črno zemljo. Ko sta prebrsane ugledala tisto črno stvar, sta na prvi pogled spoznala premog, ki je ponekod kar moli iz zemlje. V Dunajskem Novem mestu sta pozneje v gostilni pripovedovala, kaj sta videla v Trbovljah. Med gosti je bil tudi odvetnik dr. Mauer. Ze naslednje leto je začel izvažati trboveljski premog. Med prvimi rudarji sta bila tudi oba rokodeljat — K temu poročilu, povzetem iz nemških listov, dodajamo, da je že Valvazor pred 250 leti pisal o »premoguc okoli Zagorja«.

Za večjo rodnost med Nemci

Načelnik zdravstvene službe tretjega rajha dr. Conti je zaukazal ustanovitev posebnega urada za pomoč zakoncem brez otrok v vseh nemških pokrajinah. Dr. Conti meni, da je treba glede na velike bodoče naloge nemškega naroda vestransko podpreti število prebivalstva in ker je veliko število zakonov brez rodu, je treba z vsemi sredstvi doseči njih plodnost.

Ruggiero Dombro.

Prevedel Griša Koritnik.

Tudi Medo je za hip prenehal žvečiti očiščeno zelenjak, ki jo je bil izsledil v neki košari, in se je ozrl na svojega malega gospodarja, kakor da bi hotel reči: »Šmentana, kaj neki laže storili s tisto rjavo stvarjo? Pa saj ta reč munda ni za usta!«

Andrejček je razgrnil polo po mizi, podrsal večkrat zapovrstjo z dlanjo po njej, da je izravnal gube, vzel nato iz ognjišča ugasel ogorek premoga, potegnul s tem preprostim svinčnikom po poli ter zarisal s svojo medlo in nepravilno pisavo naslednji oglas:

Prebivalec v Hasparrenu!

Drevi ob pol šestih bo vaš mladi rojak Andrejček Irulegghi priredil na javnem trgu veliko zabavno predstavo. Imel bo šest predstav, v katerih vam svojega medveda, izredno razumno žival, ki vam bo pokazala na vso moč presenetljive vaje.

Njegov Medo je najčudovitejša žival na svetu! To bo njegova edinstvena predstava, ker mora umetnik jutri odpotovati v druge kraje.

Cujte! Cujte!

Vstopnina: pet slotink.

Ko je bil oglas napisan, ga je Andrejček prebral babici, ki je od začudenja osupnila. Medo pa je v svojem kotu, nedvomno na vso moč ponosen na pohvale, ki so deževale nanj, brez odmora povešal in dvigal glavo v znamenje prijetanja.

...ter pribil oglas na krilo šolskih vrat.

Se pred obedom je Andrejček stekel ter pribil oglas na krilo šolskih vrat.

Na poti proti domu si ni mogel kaj, da se ne bi bil za trenutek ustavil ter se radovedno ozrl, kakšen učinek bo napravila tista pola rjavega papirja: čudovito se je odražala od temnorjavega lesa in nemogoče je bilo, da ne bi zbujala pozornosti. In res, dva pglavca sta se že ustavila ter brala.

»Večakor,« je dejal dečko sam pri sebi in si od veselja mel roke, »bom imel drevi mnogo gledalcev in potemtakem tudi mnogo evrenka. Mislim, da sem pametno izbral primerno uro: ob pol šestih se vsi vračajo in so že doma s polja.«

Kosilo, ki je bilo kmalu nato v Irulegghijevi hiši na mizi, je bilo kolikor toliko veselo, ne glede na to, da je bilo tako blizu slovo, morda za prav dolgo časa.

Babica se ni naveličala poslušati vnučkovne prigode in se zabavala s pričo Medove nerodnosti. Medved se je kazal tako ljubeznivega do nje: a za to ljubeznivost ga je, kajpak, znala nagraditi.

Povedati moramo, da Medo še svoj živ dan ni bil na taki pojedini: čutil se je tako srečnega, da je nazadnje boče noče nekako pozabil svojega prejšnjega gospodarja. Ali bi mu morali očitati za-

radi tega? Ne bodimo prestrogi do njega, ki je bil le žival; toda ne posnemajmo ga, mi ljudje.

Popoldne sta babica in vnuč še nekoliko kramljala in medtem je starka krpala dečkove obleke.

Nato se je zadnji, na babičin nasvet, odpravil v Hasparren k županu, da bi ga prosil za dovoljenje, prirediti predstavo, in si dal napraviti osebno izkaznico in potrdilo o upravičeni posesti medveda, potrdilo, ki mu bo na skorajšnjih potovanjih nedvomno zelo potrebno.

Andrejček je dobil, kar je želel, in se je zelo zadovoljen vrnil domov.

Čas je hitro minil in napočila je ura predstave. Andrejček se je s svojim medvedom napotil proti trgu. Babica ju je radovedno spremljala in je bila priča njenega uspeha.

Bilo je pravo znamenje! Vse Hasparren je bil na mestu predstave in se je navdušeno zaval za svojega mladega rojaka in njegovega gojenca. Skupiček je bil prav zadovoljiv.

Ko je ob povratku na dom Andrejček nehal pred vnesenimi babičinimi očmi šteti nabrano vsoto, je ta z globokim vzdihom vzkliknila:

»Prav zares, dragi moj dečko, po mojem mnenju si prav storil, da si se tako oddolil. V manj ko eni uri si zaslužil toliko, kolikor pri gospodu Giampaoliju v treh mesecih. Pojdi torej, kakor te je Gospod navdihnil. Molila bom k Njemu, naj bo vsakdan tvoj varuh.«

VI.

Večer je minil v prijetni zaupnosti.

Medo je dobro napasen dostojanstveno sedel in se ni naveličal s počasnimi in pravilnimi kretnjami zibati svojo glavo.

Pri mizi je stara Irulegghi pregledovala skromne cape, namenjene njenemu vnuču, in jih popravljala, boteč mu jih za silo urediti. Bili so zadnji ostanki njenega sina, Andrejčkovega očeta; vzela jih je bila iz omare, da bi jih bila izkoristila na način, kakor je to zahtevala resnost položaja.

Toda zadala si je bila težavno nalogo. Takoj po kosilu se je bila lotila dela, upajoč, da bo lahko uspela. Med delom je poslušala Andrejčka, ki ji je v navdušenju, katero je bil prebudil v njem uspeh prve predstave, na dolgo in široko razkladal svoje sanje in načrte.

Naslednji dan ob zori je imel oditi na pot: toda namesto da bi takoj krenil proti jugu, je hotel iti proti severu, proti tisti okoliški vasi, kjer je ležala kmetija mladšega Giampaolija. Rečeno, hotel je še enkrat videti gosposodičnos, da bi se ji bil spet zahvalil za njeno dobroto, pa tudi zato, da bi ji bil razodel spremembo svojega življenja. Zdelo se mu je, da mu mora ta korak prinesli srečo.

Odločil se je odrinil v Baiona in potem skozi Biarritz in ob gaskonski obali v Španijo.

Babica mu je eglala v besedo: »Zimi greš nasproti, dragi moj; še en mesec pa bo snežilo po vseh gorah in hud mraz boš moral trpeti.«

»Ni nevarnosti, babica; ko bo prišla zima, bom že v ercu Španije, kjer je bolj vroče kakor tukaj. Tudi župan v Isturitu mi je včeraj tako rekel.«

»V Španiji? Tako daleč?... Ali ne bi bolje storil, če bi ostal v naši deželi? Kadar bi imel čas in voljo, bi šel z doma in se odpravil včasih proti Pau in Lurdu, drugičkrat proti Bordeauxu ali pa tudi kar v Cambo, Baiona in Biarritz. Kakor se govorilo, so to bogata mesta in s polnim žepom bi se vrnil domov. S tvojimi zaslužki bi si pozneje kupila ali pa vsaj vzela v najem, morda tudi kakšno kakšen vrt, njivo, in kdo ve, morda tudi kakšno majhno posestvo, ki bi ga mogla obdelovati v času med tvojimi potovanji. Tako me nikoli ne bi zapustil za dolgo časa.«

»Prav tak je bil tudi moj namen za bodočnost. Toda najprej moram iti na Španijo ter opraviti poslednje naročilo tistega, ki mi je zapustil svojega medveda in evoj denar. Ob priložnosti, ko mi je izročil svoj železni pristan, sem mu obljubil, da bom tega odneel ciganom v njegovi deželi, in predvsem moram držati svojo obljubo.«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Okrog sosedov

s Za boljši pridelek ogršice. Društvo strokovnjakov za predelovanje oljaric na Hrvaškem si je zagotovilo 5000 kg najboljšega semena ogršice iz Madžarske. Zaradi slabega semena je ogršica zadnja leta na Hrvaškem slabo obrodila.

s Izvestno grozdno letino si obetajo letos na Hrvaškem, tako po kakovosti kakor po količini. Stare zaloge vina so se zelo skrčile, ker je popraševanje veliko.

s V Dravi je utonil Viktor Plečko, 17 letni nameščene Glaserjevega podjetja v Studencih pri Mariboru. Utopljenca še niso našli.

s Slive je začela izvažati Hrvatska; samo iz Brčka bodo izvozili letos nad 1000 vagonov sliv.

s Za predsednika zagrebske borze je ponovno izvoljen dosedanjí predsednik dr. Stanko Švrliuga.

s Druga cestna zbirka za nemški Rdeči križ je vrgla v kamniškem okraju 30.000, v kranskem 32.000 in v radovljiškem 21.000 mark.

Obnovili bodo staro romarsko cerkev Matere božje koroške v hrvaških Križevcih. Stroške popravila bo krila mestna občina in hrvaški državni zavod za ohranitev starinskih znamenitosti.

s Ne bodo mogli na vseučilišče. Na Hrvaškem so izdali odredbo, po kateri ne bodo mogli na vseučilišče gimnazijci, če ne bodo prej dovršili obvezne vojaške službe.

s Stari vojaki so zborovali. Narodno socialistična nemška delavska stranka je priredila ono nedeljo spet šest zborovanj starih vojakov na Vaučah, v Moravčah, v Lukovici, Krasnjah, Blagovici in v Dobu. Povsod so se zborovani v lepem številu udeležili stari vojaki in pozljivo sledili govornikom.

s Strela je udarila v gospodarsko poslopje posestnika Andreja Polajnarija, po domače Mežnarja v Kokri in povzročila hud požar. Vsa poslopja s stanovanjem vred so pogorela, zgorele so tudi tri krave, nekaj prašičev in ovce. Ker so stala poslopja v bregu pod Grcemom, ni bilo niti vode niti ljudi, da bi ogenj gasili.

s Zrtev znanih zasleplencev. Te dni so v Seleah na Gorenjskem pokopali župana Franca Benedika, ki je padel od morilčeve krogle. Od daleč so prihiteli ljudje, da izkažejo svojemu županu poslednjo čast. Dolg sprevod se je pomikal od hiše žalosti do farneza pokopališča.

s Več rimskih grobov so odkrili pri kopanju temeljev za novo poslopje Schichtove tovarne v Osijeku.

s Prvo delavsko potovalno kuhinjo so te dni odprli v Zagrebu na prizidevanje vodstva Hrvatske delavske zbornice.

s Dne 29. avgusta je minulo leto dni, odkar je bila s pristankom nemških vojaških oblasti sestavljena in imenovana sedanja srbška Nediljeva vlada.

s Mladini brez nadzorstva je prepovedan vstop v javne lokale, tako da mladi ljudje pod 16 let brez spremstva svojih vzgojiteljev ali pooblaščenecv sploh ne smejo v gostilno, v dobi od 16. do 18. leta pa jim je brez predpisane spremstva vstop v javne prostore prepovedan po devetih zvečer. Gostilničar je dolžan nadzorovati navzočnost mladine v prostoru in smo v sumljivih primerih od mladih gostov zahtevati izkaznico.

s Tvorница za dušik v Rušah je prešla v last nemškega kemičnega koncerna I. G. Farben.

s 49 procentov delnice tvornice svinčnikov Hardtmuth v Zagrebu je odkupila hrvatska država, 51% delnic bo ostala last nemške tovarne.

s V najkrajšem času bodo začeli graditi veliko poslopje ženske realne gimnazije v Banji Luki. Zgradba bo stala okrog 10 milijonov kun. Za prva dela je že odobren kredit v znesku 4 in pol milijona kun. Gradbeni načrt je tudi že odobren.

s Nekdanje župnišče v Srednji vasi v Bohinju so prezidali tako, da bo zdaj v njem otroški vrt. Poleg vrtca bo vežbališče za telovadne in športne prireditve.

Vsako leto 15 tisoč prebivalcev več ima bolgarska Sofija.

Atentat na indijskega podkralja, ki je Anglež, je poskušal te dni izvršiti s samokresom neki Indijec.

MAŠI MALI

R. Bazin:

Mlin na veter se je ustavil

Komaj pa je prišla do polovice hriba, se je mlinar, rdeč od jeze, prikazal ob vratih mlina, segel z roko v vrečo žita in ga lučal za revo. »Tu imaš svoje žito. Vrni se hitro poni, če hočeš, da ga še kaj ostane v vreči, beračica!« In revino žito se je usipalo z njegovih rok. Teklo je po griču navzdol in se vsipalo na mater in sina. Končno pa je mlinar zagrabil še pest žita in ga vrzel visoko v zrak, da je kot toča padalo prav na streho mlina.

Zaslišal se je pok in mlinska krila so se pri priči ustavila. Toda mlinar se zato še zmenil ni, ampak je že stopal po stopnicah v gornji del mlina, medtem ko je vdova, vsa obupana, urno zagrabila na pol prazno vrečo. Zgoraj na oknu pa se je smejala lepa Ivanka.

Sivo krilo in črn suknič se hitro skrije sredi zelene pokrajine. Čez nekaj minut mlinar in njegova hčerka nista več videla obeh revežev. Tedaj sta se prenehala smeјati, ker sta opazila, da se mlin ne vrti več. Krila so hreščala, se tresla, se nekoliko upogibala, toda stožer se je ustavljal vetru. Mlin se je ustavil.

»Napel bom platno med bruna,« je rekel mlinar. »Sapa ni več zadosti močna.«

Kar hitro je razpel med prečnice vse platno, kakor ga je razpenjal le ob dne, ko je vladala v zraku skoraj tišina in ni bilo nikakega vetra. Ves les je pokal, celo zidovje pri tleh se je treslo in eno krilo se je zlomilo zaradi močnega pritiska vetra.

»Presneti berači!« je kričal mlinar, »to ima človek od tega, če jih posluša. Gotovo se je kaj poškodevalo medtem, ko sem se pogovarjal z njima.«

Drugega dne je poklical delavce, da popravijo mlin. Ko so končali, jih je plačal in poslušal, ali bo zaslišal eno prasketanje in pokanje, ki je vsako jutro naznanjalo, da se krila pričenejo vrteti. Zastonj je čakal in urno je spet zvil jadra, da se ne bi zgodila nova nesreča. Les je ječal, toda krila se niso vrtela.

»Ti vaški delavci nič ne znajo in so sami sušmarji. Poklical bom druge iz mesta. Bomo videli!«

Zares so prišli delavci iz mesta, ki so odkrili streho in napravili nova krila. Mlinar je imel velike stroške, naredili pa niso nič boljše ko prvi iz vasi. Ko so preizkusili njihov novi stroj, ga veter ni mogel pognati. Piskal je med bruni, ustavil jadra, in to je bilo vse.

Medtem pa so ljudje prenehali zahajati v mlin. Mlinar je imel velike pravde zaradi dobav, ki jih je bil obljubil, pa jih zdaj ni izvršil. Ivanka dočeta se ni več napihovala. Mlinar in njegova hčerka sta pričela jokati.

»Ne morem razumeti, kaj je prišlo nad nas,« je rekla Ivanka. »Toda zdi se mi, da bosta Gvainova dva tu vmes. Zalila sva jih in morda

bi onadva lahko dognala, zakaj se mlin več ne vrti.«

»Ne bom skoparil, če bi zadoščalo majhno darilo, da gre ta nesreča proč od nas,« je odgovoril mlinar.

»Kar pojdi in bodi prijazen, oče, zakaj, najina sreča je morda od teh dveh ljudi odvisna.«

Mlinar je ubogal hčerko celo takrat, kadar ni imela prav. Topot pa jo je rad poslušal.

Po zapuščenih stezi, ki se komaj vidi med zelenjem, je stopal h Gvainovim. Čim bolj se je bližal ravnini, tem vlažnejši je postal zrak. Zabe so skakale po mahu na zapuščenih stezi. Voni močvirnih rastlin s širokimi listi in dolgimi cveti je opajal zrak. Mlinar, ki je bil navajen na svoje višine, je težko dihal in usmiljenje se mu je budilo v srcu. Ob potoku je zagledal Gvainovo kočico vso prerasto z mahom in zelenjem. Vrata so bila nizka, da se je moral skloniti, kdor je hotel vstopiti. Mlinar ni vstopil, zakaj pred seboj je zagledal ozek pas polja, kjer je delal majhen otrok. Gvainov Janezek si je slekel suknič in je iz vseh moči kopal zemljo na ozki nižici.

... postavil ti bom novo hišo ...

»Na, in na tem nerodovitnem koščku zemlje črpaš svoje življenje!« je razmišljal mlinar. »In ta pritiklavček jo obdeluje. Hei, Janezek!«

Otrok se je obrnil, spoznal mlinarja in zaridel. Niti za hip ni prenehal z delom. Ker pa je bil navajen priazno odgovarjati vsem ljudem, je vprašal:

»Kaj bi radi, oče mlinar?«

»Moi mlin se ne vrti več od onega dne, ko sta prišla k meni ti in tvoja mati.«

»Saj jaz ne morem nič zato.«

»Morda da, morda ne. Moja hčerka Ivanka si je vtepla v glavo, da se je mlin ustavil, ko je videl valjina hrbita, pa bi se morda zopet pričel vrteti, če bi vama gledal v obraz.«

»Mati je od pomanjkanja umrla,« je odgovoril Janezek. »Zdaj je že štirinajst dni, kar sem sam, da obdelujem polje, zakaj stara mati je že prestara. Pustite me v miru, oče. Zares nimam časa, da bi šel z vami.«

Dvignil je lopato in razsulo pusto zemljo.

»Saj boš le plevel zakopal v zemljo,« je rekel mlinar. »Poslušaj! Če greš z menoj v mlin in naišeš, kaj je v nemi, da se več ne vrti, ti bom dal pet vreč moke, da boš od tega lahko živel vso zimo.«

»Nimam časa.«

Izbral si jih boš lahko sam deset iz mojega skladišča.«

»Oče, nisem delavec in ne vem, kaj imajo vaša mlinska krila.«

»Janezek, postavil ti bom novo hišo na moji zemlji, za tebe in tvojo staro mater, in dal ti bom eno svojih nižic, ki je trikrat tako velika kakor tale tvoja.«

Mali je popustil lopato in šel za mlinarjem.

Iz narave

Usoda slonov

Ko slišimo besedo »slonc«, se spomnimo Afrika. Tam lovijo slone, smo slišali in vemo, da tak lov ni preveč preprosta zadeva. Posebno dandane se, ko so antilope, nosorožci pa tudi sloni precej izginili, čim bolj si je človek osvojil njihovo nekdanje kraljestvo. Dočim so nekdanj živeli sloni v velikem številu blizu obrežja, so se v zadnjih desetletjih pomaknili v notranjost, kjer se čutiljo bolj varne. V Indiji, ki je tudi domovina slonov, jih goje v posebnih rezerviranih krajih. Toda tega ne delajo morda zato, da bi nudili bogatašem prilike za lov, marveč jih goje zato, da jih laže love in udomačijo za uporabo pri delu, za slovece sprevođe maharadž in za svete procesije. Ker se slon v jetništvu le redkokdaj množi, je najbolj uместno loviti mlade, razvite slone v rezervatih.

Zal pa tega v Afriki ne najdemo. Tu cvete še dandane trgovina s slonovo kostjo. Trgovci love slone z ročnimi granatami, avtomatičnimi puškami itd. Izračunali so, da so od zadnje svetovne vojne doslej pobili letno nad 10.000 slonov edino zaradi dobičkaželjnosti, zaradi slonove kosti, ki jo drago prodajajo. To bo morda edini vzrok, da se bo še nekaj desetletij govorilo o afriškem slonu tako kot govorimo o njegovem predniku mamutu: »nekoč je živel...« Če bi ne bili ljudje tako pohlepni, bi mogli namesto prave slonove kosti prav tako uporabljati rastlinsko »slonovo kost«, to je iz plodu neke palme, ki nosi v spomin slonov ime »Phyte elephas«, kar bi pomenilo po naše: »rastlinski slonc«. Iz te trde snovi bi mogli izdelovati prav tako uporabne kroglice za biljard in druge stvari, ki jih sicer izdelujejo iz slonove kosti.

Trgovina s slonovo kostjo in izdelovanje raznih predmetov iz nje se je v Afriki močno razvila. Po nekaterih vaseh in naseljih Sudana in Konga so izdelovali prvotni prebivalci iz njih ograje okrog hiš, drugi so krasili z njimi svoje trompete, izdelovali so iz njih amulete itd. To je trajalo vse dotlej, dokler niso divjih kanibalskih rodov Mangbetu in Niamniam podjarmili Arabci in jih zaslužjili. Po-brali so jim slonovo kost, odpeljali pa so tudi zamorce ter jih prodajali za sužnje. Suženjstvo je sicer zdaj prenehalo, ubijanje slonov pa še traja. Zaradi tega število slonov znatno pada. V svobodi živi slon do 200 let, včasih preživi lepo starost tudi v suženjstvu, toda le v domačem ozračju. Po zooloških vrtovih doseže komaj 70 let; slon zraste do tri metre visoko. Če ga primerjamo z mamutom, je sicer majhen, kajti ta je presegal slona za en

(Nadaljevanje na 11. strani spodaj.)

Mlinar in njegova hčerka sta pričela jokati.

NAŠI VELIKI MOŽJE

IVAN TAVČAR

Kersnikov sodobnik in obenem Levstikov nčenec v pisateljevanju je bil Ivan Tavčar. Rodil se je 1851 v Poljanah nad Škofjo Loko. Gimnazijo je obiskoval najprej v Ljubljani, nato pa v Novem mestu. Tamkaj jo je tudi dokončal in se nato vpisal na dunajsko vseučilišče, kjer je študiral pravo ter postal odvetnik. Kot odvetnik je odprl svojo pisarno 1884 v Ljubljani in tukaj ostal do svoje smrti 1. 1923. Od sredine osemdesetih let prejšnjega stoletja pa prav do prvih let po prvi svetovni vojni je bil Tavčar ne samo znameniti pisatelj, marveč tudi najvidnejša glava vsega mladostnega rodu in narodno napredne stranke. Obenem je bil dolgo dobo tudi deželni poslanec in ljubljanski župan. Dasi je umrl v Ljubljani, ga niso pokopali na ljubljanskem Navju, kakor druge naše velike može tiste dobe, marveč so ga po njegovi želji peljali na njegov lepi dom Visoko v Poljanski dolini, kjer leži v družinski grobnici.

Tavčarjeva pisateljska in književna izobrazba ima najrazličnejše vire. Najprej je nanj močno vplivala njegova rojstna pokrajina in Poljanci pod Blegašem. V gimnaziji se je posebno navdušil za nemške pisatelje krajskih kmečkih in zgodovinskih povesti. Izmed domačih pesnikov in pisateljev pa so imeli na Tavčarja velik vpliv Prešeren, Stritar, Jurčič in seveda tudi Levstik. Prav po Levstikovih navodilih je kakor Jurčič ali Kersnik začel za svoje povesti segati na domača tla, bodisi v zgodovino, bodisi v sodobnost.

Pisateljevati je začel že v gimnazijskih letih, ko je bil še gojenec Alojzijevešča. Njegova prvenca sta povesti Gospa Amalija in Primula, obe še popolnoma v romantičnem duhu. Ko je izdal pajk v družbi s Terstenjakom svoj književni list Zoro v letih 1872 do 1878, se je Tavčar z več ali manj pomembnimi deli oglašil tudi tamkaj. Ko pa je Levstik 1881 ustanovil Ljubljanski Zvon, je bil Tavčar med prvimi sodelavci in je tamkaj tudi ostal vse čas svojega pisateljevanja z majhno izjemo sredi osemdesetih let, ko se je z Zvonovci sprl in ustanovil s Hribarjem svoj list: Slovan.

Tavčarjeve povesti v prvih časih njegovega pisateljevanja so skoraj brez izjeme še romantične. Rad posega po snov v svojo domačo okolico v Poljanski dolini, obenem pa tudi v zgodovino 16. in 17. stoletja na Slovenskem. Zlasti iz dobe protestantizma in tridesetletne vojne sredi 17. stoletja ima mnogo povesti. Najtežje jih nekaj: Tiberius Panonicus, Vita vitae meae, Janez Sopce, Otok in Struga, Soror Pia. In tudi v 19. stoletje je segel ter napisal povest Izida kongresa iz leta 1821, ko so v Ljubljani zborovali člani »svete zvezce«.

V sodobnih povestih iz kmečkega življenja iz kraljestva pod Blegašem pa je Tavčar vse bolj postal pisatelj-realist in se tako oddaljaval od Levstika in Jurčiča ter bližal Kersniku. Izpod njegovega peresa imamo dolgo vrsto takih kmečkih povesti pod skupnim naslovom Med gorami. Najznamenitejša med temi povestmi je Šarečeva sliva, kajti prav v nji se kaže Tavčar kot zastopnik nove smeri — sodobne stvarnosti. V nekaterih delih pa nima med romantiko in resničnim ali stvarnim opisom

vanjem, tako n. pr. v povesti Mrtva srca in V Zali.

Imamo pa celo take povesti pri Tavčarju, kjer je pisatelj opustil preteklost in celo sedanjost ter segel v prihodnost. Po zgledu Mencingerjevega Abadona je napisal tudi Tavčar povest z naslovom 4000. V tej je na satiričen, zasmehljiv način in obenem silno pretirano hotel pokazati, kako bo v letu 4000 na Slovenskem, če bodo zmagali strogi nazori kritika Mahniča. Že pri Aškercu sem opozoril na ta način boja med Mahničem in njegovimi nasprotniki, da so namreč mladostovski pesniki in pisatelji znali Mahniča samo blatiti in smešiti, niso mu pa znali stvarno odgovoriti. Tako je tudi Tavčar napisal precej ponesrečeno povest 4000. Da, še dalje je šel naš pisatelj in napisal svojo najslabšo povest Izgubljeni bog. To delce niti ni povest, saj ne zasluži tega imena, kajti prav nič ne sodi v leposlovje, marveč sega vse bolj v takratno nelepo politično življenje pri nas.

Pisatelj Ivan Pregelj je nekoč napisal v Domu in svetu domolico, češ, Bog daj, da ne bi v petdesetem letu več prišel na misel, da bi še prijel v roke književno pero in pisal kakor... (Misli je ravno na Tavčarja) Vsaj Tavčar je tako razumel tisto opombo. In ravno ta opomba je bila vzrok, da je Tavčar še v svojem sedemdesetem letu prijel za pero in nam napisal svoji najboljši in sedaj najbolj brani povesti: Visoška kronika in Cvete v jeseni. Zadnja je Tavčarjeva najlepša novela in tudi ena izmed najlepših novel v naši književnosti. V nji nam Tavčar opisuje prelepo Blegaševo pokrajino in idilično življenje v Poljanski dolini. V Visoški kroniki pa je segel Tavčar še enkrat v slovensko zgodovino 17. stoletja, v čase, ko so ljudje že verjeli v čarovnice in jih sežigali na grmadi. S tem delom je hotel Tavčar napisati samo prvi del velike trilogije, romana v treh delih, pa drugih dveh delov, ki jih je hotel posvetiti materi in domovini, ni več mogel napisati, ker ga je prej pobrala smrt. Z obema zadnjima deloma pa je dokazal Tavčar, da zna napisati tudi star človek književno prav sveže dela, saj je z njima dosegel vrh svojega pisateljevanja.

Tako je Tavčar najznamenitejši zastopnik — pisatelj Poljanske doline in bo kot pisatelj, politik in kulturni delavec za zmerom ostal zapisan med našimi velikimi možmi na prelomu 19. in 20. stoletja na Slovenskem.

Narod velikanov

Na bregovih jezera Viktorija v vzhodni Afriki živi zamorek plemu Vahuma, ki ga lahko po pravici imenujemo narod velikanov. Mnogi med njimi merijo dva metra ali pa še več. Moškega, ki ima samo 1,80 m, štejejo Vahumci k ljudem srednje ali celo nizke postave.

Lesene hiše na Švedskem

Vedno lepši razvoj švedske lesne industrije je omogočil, da je ta začela izdelovati tudi lesene stanovanjske hiše. V letih 1930 in 1940 so izdelovali lesene hiše predvsem za naseljevanje in v vedno večji popolnosti. Tudi proizvajalne stroške so znatno znižali. Danes živi na Švedskem okoli četrta milijona ljudi v lesenih hišah. Skupno vrednost teh hiš cenijo na pol milijarde švedskih kron. Tudi v Nemčiji in drugod že izvajajo načrtno izdelavo lesenih hiš in bi ne škodilo, ako bi se oprijemala nove proizvodnje tudi naša lesna industrija.

Ukrajinski zdravniki bodo šli v Nemčijo

Iz dnepropetrovskega okrožja bo v kratkem odpotovalo na delo v Nemčijo okrog 200 ukrajinskih zdravnikov. Njihova naloga bo skrbeti za zdravje ukrajinskih delavcev in delavk. Preden bodo začeli z zdravljenjem, bodo ukrajinski zdravniki morali končati poseben tečaj na vseučilišču v Jeni.

V rožah je zdravje

Preslica, njivska preslica, kvoše — equisetum arvense raste kakor že ime pove, po njivah, v vlažni ilovnati zemlji, ob železniških tirih itd. Iz dolge, močno razraščene korenike rastejo do 30 cm dolga kolenčasta in sivozelena stebila. Ob kolencu imajo v vretenca razvrstene listke, ki so prav tako kolenčasti. Ta stebila rabimo v zdravilstvu. Spomladi pa požene iz korenike več precej debelejših stebel, ki nosijo na koncu plodne klase s trosnimi glavicami.

Rabimo samo poletna stebelca, ki jih nabiramo od maja do junija. (Drugi trde, da so pomladanska stebila baje učinkovitejša?)

Sestavine: preslica — herba equiseti minoris vsebuje precej grenčice, smole, akonitne kisline, kalija, apna, natrona, žvepla in kremenca. Okus je neprijeten.

Zdravi notranje: Čaj (15—20 gr na pol litra vode) je izbirno in skoraj vedno učinkujoče zdravilo za ustavitve notranjih krvavitev. Prvo skodelico spijemo na enkrat, ostanek pa po požirkih. Uporabljamo ga tudi pri boleznih ledvic, jeter, srca in vodenice. Z njim zdravimo tudi boleznih mehurja. Ugodno učinkuje pri puščanju vode onih, ki trpe na kamnih ali pesku v mehurju. Pri krvotoku jemljimo dve skodelici presličnega čaja. Z brinjevimi jagodami in pelinom in preslico pripravljamo čaj učinkuje pozitivno, čisti kri in odstranja slabe snovi. Mrzel preslični čaj na tešče čisti želodec in ledvico. Pri krvavenju iz nosa nosljamo mrzel čaj. Pri povečanih mandljah, slabokrvnosti, pri infekcijah, vnetju rebrne mrene in tifusu je preslični čaj na mestu.

Zdravi zunanje: Preslični čaj rabimo za izmivanje rakastih (raka ne zdravi) in drugih ran, ki so gnojne. Tudi pri kožnih izpuščajih in pri bolni lasni koži uporabljamo obarvo za natanje in umivanje.

Istočasno naj se pri vseh zgoraj navedenih boleznih bolnik tudi koplje ali pa mu polagaj na boleče dele oparjene rastline.

Dren, šipek in češnin uporabljamo v domačem zdravilstvu kaj pogosto, posebno zdravilni so plodovi omenjenih grmov, ker vsebujejo precej hladnih kislin, ki blagodejno učinkujejo pri boleznih z visoko vročino.

Dren (cornus mas) je pri nas kaj znano drevo, ki ga sade tudi po vrhovih. Cvete v marcu in aprilu, sedaj pa zore podolgoviti plodovi, ki so temno rdeči ali pa skoraj črni. V zdravilstvu uporabljamo največ plodove, ki ustavljajo drisko, krvavo grizo, učinkujejo pa tudi zelo ugodno pri vročini. Za zdravljenje lahko uživamo sad surov ali kuhan, enako učinkuje tudi drenov sok in marmelada.

Šipek, divja roža, zobatka, srbečka — rosa canina raste pogosto po gozdovih, grmičevju, ob potih itd. V zdravilstvu rabimo navadno le plodove — fructus cynosbati, včasih pa tudi listje in cvetje. Jagode nabiramo, kadar so zrele, jih hitro posušimo in shranimo. Za zdravljenje ne odstranjujemo peščiceve, kajti v njem je največ zdravilnih snovi. Posebno pri nekaterih ledvičnih boleznih je ravno peščiceve glavnega pomena.

Plodovi vsebujejo precej invertne sladkorja, eteričnega olja, vanilina, črnslove kisline, šiškovke kisline in gumija. Iz njih pripravljamo čaj ozdravlja pesek in kamne iz sečnih organov ter zdravi ledvice in mehur. V ta namen vzamemo eno žlico plodov na skodelico vode. Plodove moramo vsaj 12 ur prej namočiti v mrzli vodi, v kateri jih nato tudi skuhamo. Vro naj tako dolgo, da se voda obarva in so jagode popolnoma mehke.

Čaj šipka žene tudi na vodo in ga zaradi tega pijemo tudi pri vodenici, vendar dodamo še drugih rož. Zupnik Keipp je z zdravljenjem vodenice š šipkovimi plodovi dosegel več ugodnih uspehov. Pri krvavi seči se ta čaj ugodno obnese.

Pri vseh zgoraj naštetih boleznih, pri krčih in kroničnih boleznih mehurja se zdravimo s šipkom na sledeči način: Zjutraj in zvečer spijemo močan čaj iz 1—2 žlic šipkovih jagod na skodelico vode; dopolnimo, med kosilom in popoldne pa vzamemo na sladkorju 15—20 kapljic šipkove tinkture. (Dalje prih.)

meter, okla pa so bila dolga do 4 metre in so tehtala do en kvintal. Oba, tako mamut kot sedanji slon, sta bila z izumrlim bavarekim slonom primerjana, majhna, kajti oni je bil visok pet metrov in je imel približno pet metrov dolga okla.

Število slonov torej znatno pada. Usoda, ki čaka te velikane, kateri tehtajo do 35 kvintalov, počro dnevno do tri kvintale hrane, popijejo do 200 litrov vode in so popolnoma razvili šele med 16. in 20. letom in imajo le kvečjemu enega ali dva potomca, če žalostna. Izginili bodo, čeprav bi jih človek nehal ubijati.

ZA FANTE OD FARE

IZ DNEVNIKA SPORTNIKA TOMAŽA

Pogovor o srčnosti

K plavalnim vajam so se vozili študentje visoke šole za telesno vzgojo v Spandau, kjer stoji 50 m dolg zimski bazen. Voda sama ni bila kaj prida topla, v kopališču pa je bilo vendarle prijetno: dobro je bilo zakurjeno in če te je v vodi začelo zebsti, si lahko odšel pod vroče prhe. Prve tedne so se fantje kar navadili na to, da jih je učil profesor — sam bivši olimpijski tekmovalac — navadnega prostega sloga ali crawla. Nekoč pa jih je prenenil, ko jim je rekel: »Gospodje, danes ne bomo plavalji, pač pa skakali v vodo!«

Skakanje v vodo je navidezno nekaj zelo enostavnega; ko pa stojiš prvič na visokem skakalnem stolpu in če nisi nikoli skakal, se je le težko pogotiti v globino. Če je kdo strahopeten po naravi ali če ni vajen skakati, se bo pač obotavljal, preden se bo pognal. »Kristijan, sedaj pokaži svoj pogum,« je zbadel Herman svojega tovariša, ki je hotel vselej veljati za najsrčnejšega.

Res je bil Kristijan neustrašen boksar in prav rad se je tudi večkrat pohvalil z zarezi na obrazu, ki jih je dobil pri sabljanju. Ko pa je stal prvič na skakalnem stolpu, mu je, kakor tudi marsikomu drugemu, srce skočilo v hlače. Precej časa je okleval, stopil na rob skakališča in se spet vrnil, za tem pa je le stisnil zobe in štrbunknil v vodo kakor z repo napolnjena vreča. Fantje so bruhnili v smeh. Kristijan pa je bil po hrbtu rdeč kot rak. Udaril se je in bolelo ga je, kakor da bi držal deset »rihtarjev«, razen tega pa je bil tudi užaljen.

»Saj sem vendar skočil!« se je otepal nagajivih tovarišev. »Si skočil, toda kako?« je povzel Tomaž. »Nisi napravil vtisa srčnega fanta, skočil si pač, ker smo te gledali in ker si moral. Srčna je le tista storitev, ki jo izvršiš mirno, zbrano in prostovoljno. Ti pa si okleval,

ker si se bal globine, ker nisi vajen skakati, ker je tudi v tebi nekaj prirojenega strahu.«

»Vidiš, Kristijan,« je nadaljeval Herman, »ti misliš, da si pogumen, ker znaš krepko udarjati pri boks in ti ni mar, če ti stolce no, da je podoben pokvečeni kumari; o Tomažu mislijo, da je korajžen, kadar vrta veletotče na drogu, jaz pa napravim menda tudi takšen vtis, kadar sedim v letalu. Vse to je nevarno, toda mi se nevarnosti ne bojimo, ker obvladamo vsak svojo vrsto športa. Kdo je v resnici srčen, to bi se izkazalo šele tedaj, kadar bi se morali lotiti kakšne višje tvegane naloge.«

»Reševati ponesrečene planince, ali pa skočiti v hudournik in iskati utopljence,« je dodal Tomaž, da bi pomagal Hermanu. Kristijan je moral slišati še hujšo primero: če skoči kdo iz petega nadstropja, da bi izvršil samomor, pač ne more biti govora o korajžju; ne gre namreč za storitev, temveč za »kakos« in »zakaj«. Srčnost ni stvar mišic, temveč srca. Pogumen je n. pr. tudi tisti, ki si upa vsakomur v obraz povedati, da laže ali pa da dela krivico. O pravi srčnosti lahko govorimo le pri tistih ljudeh, ki so krepkega značaja in imajo visoko razvit čut odgovornosti.

Pogovor se je zasukal v drugo smer: ali je srčnost prirojena ali pa se da privzgojiti. Večina je zavzela stališče, da je možna tudi takšna vzgoja, ki kuje značaj, razvija čut odgovornosti in oboroži človeka z vsemi tistimi lastnostmi, ki so potrebne za tvegane storitve. Kdor je šlabi na duhu in telesu, se bo vselej izogibal nalogam, ki so težke in nevarne. Kdor pa ima zaupanje v svoje preizkušene moči, bo mož na mestu. Tisti, ki je sedel le doma za pečjo, pod varstvom očeta in matere, bo ostal strahopetec; kdor pa se je boril v gorah z burjo in viharjem, s strminami in ledeniki, kdor je že z malega naskakoval težke in tvegane naloge, bodisi v športu ali v vsakdanjem življenju, bo imel tudi več one lepe moške čednosti, ki ji pravimo srčnost.

Tomaž tudi tistega večera dolgo ni mogel zaspati. Premišljeval je o tem, kako bi doma zasakali telovadbo in športno vzgojo, da ne bi kovali le krepkih atletov, pač pa značaje, s fantovskim pogumom ozaljšane.

Pravni nasveti

Preužitkarica v mestu. H. K. N. Pred leti je bila posestnica posestva svojemu sinu, sama pa si je zagotovila s pogodbo preužitek in kot v hiši. Zaradi nesoglasja s snabo se je v sporazumu z mladimi preselila v mesto k hčerki, vendar pod določeno nadajenega preužitka. Spočetka je sin pošiljal dolenjeni preužitek, zadnje leto pa je to popolnoma opustil z izgovorom, da je sedaj to nemogoče in da ima mati v mestu hkrati živilske nakaznice. Vprašate, če mati lahko doseže svoje ob predaji posestva zagotovljene pravice in na kakšen način. — Mati lahko sina s tožbo prisili, da ji daje preužitek v tistem obsegu, kakor si ga je izgovorila. Če bi sin izjavil, da je voljan dati materi preužitek, toda le na posestvu, ne pa v mestu, potem bi mogla mati sina prisiliti, da ji dostavlja preužitek v mestu le tedaj, če bo mogla dokazati, da je zaradi neprimernega postopanja mlade bila res prisiljena se odseliti.

Karta brez podpisa. L. Z. S. Pred meseci je neka oseba dobila po pošti karto žaljive vsebine brez podpisa. Sumila je vas, ker je bila pisava popolnoma podobna vaši. Zato vas je tožila. Na sodišču vam je tožiteljica prigovarjala, da prekličate, kar je bilo žaljivega napisanega o njej in da poravnate pravne stroške. Vi ste pa trdili, da niste napisali tiste karte in zato tudi niste mogli sprejeti ponujene poravnave. Stvar je šla naprej, karto je preštudiral grafolog, ki je zasljan kot izvedenec podal mnenje, da je pisava na karti vaša pisava. Na temlju tega ste bili obojeni. Vprašate, če je še kakšna možnost, da bi se dokazala vaša nedolžnost. — Če res niste napisali dotične karte, potem lahko zahtevate obnovno postopanje, brž ko bi zvedeli, posredno ali neposredno, kdo je pravi pisec žaljive karte. V manjšem kraju se taka stvar laže izve, ker se bo pisec morda ob priliki nevede sama izdal. Ravno tako lahko predlagate obnovitev kazenskega postopanja, če izsledite podobno pisavo,

kakor je na dotični karti in si preskrbite mišljenje grafologa, da je ta od vas odkrita pisava od tistega pisca kot je pisava na žaljivi karti.

Darilna pogodba za primer smrti. F. P. Vprašate, če je neobhodno potrebno, da se pišmen darilna pogodba za primer smrti naredi pred notarjem, ali pa je veljavna tudi tedaj, ako jo darovatelj sam piše in podpiše ter jo izroči kakemu svojemu zaupniku. — Za veljavnost vsake darilne pogodbe je, če se predmet obdarovanemu takoj ne izroči, potrebna po postavi določena obličnost, to je, da je napisana pogodba pred notarjem. Le v obliki notarskega zapisa sestavljene darilne pogodbe — tudi darilna pogodba za primer smrti — so veljavne in izločljive. Če sami napišete, da darujete temu ali drugemu za primer smrti to ali ono stvar in tak zapis podpišete, potem bi se ob vaši smrti tak zapis smatral kot oporočno določilo in bi na podlagi tega imeli obdarovanci pravico zahtevati od zapuščine izročitev njim namenjenih stvari. Seveda tak zapis lahko do svoje smrti predrugačite in prekličate, dočim darilne pogodbe za primer smrti, ki je bila napravljena pred notarjem, ne morete samovoljno in enostransko prekličati.

Vidna meja. F. G. D. Pred leti ste kupili sedanje posestvo, ki ga meji na eni strani jarek, po katerem teče studenec. Prodajalce vam je tedaj rekel, da je jarek cel vaš, da imate vi pravico jarek trebiti in da nima sosed do jarka nobene pravice. Stari mejaš je obnejo parcelo prodal, novi mejaš pa zahteva, da se mora meja izravnati po zemljiški knjigi. Vprašate, če sme novi mejaš vodo iz tega jarka obrniti na svojo stran in če sme s svoje strani jarek trebiti. — Če ste vi z vašim posestnikom prednikom vas jarek nemoteno uživali nad 30 let, potem si ne more novi mejaš do jarka lastiti nobene pravice. Če bi sosed zahteval svojo zamejitev, bi s tem predlogom moral propasti in trpeti vse stroške, ker je jarek, v katerem teče

Nazadovanje španske zunanje trgovine

Lansko leto je španska zunanja trgovina nazadovala tako po količini kakor po vrednosti. Uvoz se je zmanjšal od 2.98 na 2.37 milijona ton v primeri z letom 1940, dočim pa se je vrednost uvoza zmanjšala od 620.6 na 349.9 milijonov pezeta. Istočasno se je količina izvoza zmanjšala od 2.84 na 2.22 milijonov ton, dočim je vrednost izvoza narasla od 394.3 na 521.05 milijonov zlatih pezeta.

Bivše jugoslovanske državne obveznice

Imetniki bivših jugoslovanskih državnih obveznic bodo v Bolgariji lahko zamenjali te za 4 odstotke ne bolgarske obveznice. Nove državne obveznice bodo proste vseh sedanjih in bodočih davkov. To pa velja le za osebe, ki so 15. aprila 1941 stalno bivale na področju, priključenem Bolgariji, in imela 1. decembra lani bivališče v Bolgariji ali v priključenem področju.

Velik požar v švedski ladjedelnici

Zadnji dan avgusta je izbruhnil na Švedskem požar takega obsega, kakor ga ta država ne pomeni. Popolnoma je zgorela velika ladjedelnica »Marmac« v Soederhamnu. Škode je več kot za 4 milijone švedskih kron. Požar je gasilo 15 gasilskih oddelkov, a ognju niso bili kos.

Izvoz lesa iz Slovaške

Največji odjemalec slovaškega lesa je že od nekdaj Nemčija, v zadnjem času pa se je povečal tudi izvoz na Madžarsko. Letošnja švicarska naročila slovaškega lesa so vredna 55 milijonov slovaških kron, Italija pa bo letos dobila iz Slovaške 150.000 kubičnih metrov lesa. Uvoz lesa v Belgijo in Nizozemsko bo vreden poldrug milijon RM. Večje količine janskega in rezanega lesa grede letos v Turčijo in Bolgarijo, zmanjšala pa so se naročila za Generalno gubernijo (Poljsko).

Spremembe v španski vladi

General Franco je izvedel nekaj sprememb v sestavi španske vlade. Za zunanjega ministra je bil namesto Serrana Suerja imenovan general Gomez Jordano, za vojnega ministra namesto generala Valera general Asencio, za pravosodnega ministra na mesto Blasja Fereza Stefano Bilbad. Vrh tega je general Franco prevzel sam predsedstvo političnega odbora v španski falangi. To mesto je doslej imel bivši zunanji minister Suer.

Štefanov teden na Madžarskem

Zaradi smrti podregenta Stefana Hortyja so bile prekinjene v madžarski Budimpešti mnoge umetniške prireditve v okviru tako imenovanega Štefanovega tedna. Priredili so samo nekatere, a tudi te so pokazale vso pestrost življenja, šeg, običajev in narodnih noš v madžarski prestolnici. Koncertne prireditve so dosegle svoj vrhunec z večerom Lisztovih in Kodaljevih skladb. Gledališča so uprizorila najboljša igranja. Na Margaretinem otoku so priredili veliko ljudsko veselico.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Smrekovo čreslo

Iepo, zdravo suho in jeziče kupi vsako količino usojarna Lavrič J., St. Vid pri Bitni, Ljubljana.

Sin industrijalca

poroč gospodinjstvo enakega stanu, dobro-srčnega značaja. Pis-meno spoznavstvo pod »Srečna« na upravo »Domoljuba« št. 4840.

Dva mala prasca

8 tednov stara in slamo ali sladko mrvo, kupim. Prodajam prašiča - Jemca. Naslov v upr. lista.

OGLAŠUJ

v. Domoljubovem malem oglasniku!

voda, popolnoma jasna meja in je torej obnavljanje meje nepotrebno. Vi uživajte jarek kot doslej. Če bi pa sosed začel n. pr. trebiti jarek, kar ste doslej delali izključno vi sami, ga lahko tožite zaradi motenja posesti.

»Domoljube« stane 24 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnito, inšerate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij P. Čjak. — Urednik: Jože Košiček. — Za ljudsko tiskarno: Jože Ramarič.